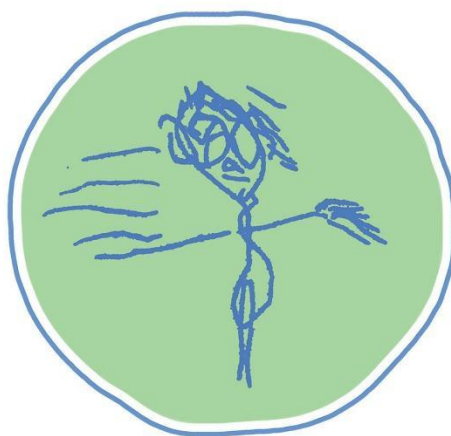

XII. međunarodni znanstveni skup // 12th International Scientific Conference

DIJETE I JEZIK DANAS
CHILDREN AND LANGUAGES TODAY

Od slušanja i govorenja do čitanja i pisanja
From Listening and Speaking to Reading and Writing

Osijek (Hrvatska), 28. - 29. studenoga 2025. //
Osijek (Croatia), November 28 – 29, 2025

KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS

chila.eu

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti**
OBRAZUJEMO (ZA) BUDUĆNOST

DIJETE I JEZIK DANAS: *Od slušanja i govorenja do čitanja i pisanja*

XII. međunarodni znanstveni skup

CHILDREN AND LANGUAGES TODAY: *From Listening and Speaking to Reading and Writing*

12th International Scientific Conference

KNJIŽICA SAŽETAKA / BOOK OF ABSTRACTS

Urednice / Editors

dr. sc. Ivana Trtanj, izv. prof. i dr. sc. Vedrana Živković Zebec, izv. prof.

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

Osijek (Hrvatska), 28. i 29. studenoga 2025. / Osijek (Croatia), 28–29 November 2025

Izdavač / Publisher

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku /

Faculty of Education, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Za izdavača / Acting publisher

prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar

Lektura i korektura (hrvatski) / Language reviewing and proofreading (Croatian)

dr.sc. Nina Mance, izv. prof.

Lektura i korektura (engleski) / Lanuage revieviewing and proofreading (English)

Željka Starčević

Grafička obrada i dizajn naslovnice / Layout and cover design

dr. art. Marko Šošić, izv. prof.

ISBN 978-953-8371-59-2

Suglasnost za izdavanje knjige sažetaka donijelo je Vijeće Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti 20. studenoga 2025. pod točkom 8.3.

Mjesto održavanja skupa / Conference venue
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek
Tel: +385(0)31 321 700
e-mail: dijeteijezik@gmail.com
mrežna stranica / web page: <https://chila.eu/>

PROGRAMSKI ODBOR / PROGRAMME COMMITTEE

Ivana Trtanj, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, predsjednica Programskog odbora (chair)

Alica Arnaut (Zenica, Bosna i Hercegovina), Lidija Bakota (Osijek, Hrvatska), Emina Berbić Kolar (Osijek, Hrvatska), Lidija Cvikić (Zagreb, Hrvatska), Nihada Delibegović Džanić (Tuzla, Bosna i Hercegovina), Dragica Dragun (Osijek, Hrvatska), Mirna Erk (Osijek, Hrvatska), Željka Flegar (Osijek, Hrvatska), Dragica Haramija (Maribor, Slovenija), Svetlana Kalezić-Radonjić (Nikšić, Crna Gora), Irena Krumes (Slavonski Brod, Hrvatska), Gordana Lesinger (Osijek, Hrvatska), Nina Mance (Osijek, Hrvatska), Ivana Marinić (Osijek, Hrvatska), Ivana Martinović (Osijek, Hrvatska), Ana Mikić Čolić (Osijek, Hrvatska), Jennifer Miskec (Farmville, SAD), Jadranka Mlikota (Osijek, Hrvatska), Draženka Molnar (Osijek, Hrvatska), Ivana Moritz (Osijek, Hrvatska), Jasna Novak Milić (Sydney, Australija), Višnja Pavičić Takač (Osijek, Hrvatska), Zvezdana Penava Brekalo (Osijek, Hrvatska), Morana Plavac (Baja, Mađarska), Maja Roch (Padova, Italija), Dubravka Smajić (Osijek, Hrvatska), Amira Turbić-Hadžagić (Tuzla, Bosna i Hercegovina), Sanja Vrcić Mataija (Gospić, Hrvatska), Vedrana Živković Zebec (Osijek, Hrvatska)

ORGANIZACIJSKI ODBOR / ORGANIZING COMMITTEE

Vedrana Živković Zebec, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, predsjednica Organizacijskog odbora (chair)

Sara Bačmaga, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, tajnica

Mirta Bijuković Maršić (Osijek, Hrvatska), Valentina Majdenić (Osijek, Hrvatska), Marko Šošić (Osijek, Hrvatska), Željka Starčević (Osijek, Hrvatska), Ivana Trtanj (Osijek, Hrvatska)

Karen Glaser

Leipzig University, Germany

karen.glaser@uni-leipzig.de

Connecting Literacy and Oracy in the Primary EFL Classroom: Fostering Language Skills and Language Awareness through the Integrated Approach

Abstract

This plenary talk focuses on the interrelationship between literacy and oracy in the young language learner classroom. While written and oral skills are often treated as separate domains in research and practice, this talk positions them as mutually reinforcing dimensions that should be integrated to optimally support children's language learning, especially at the onset of L2 acquisition. In my talk, I report on three strands from our classroom research at Leipzig University, Germany, on primary-level English as a Foreign Language (EFL) teaching: 1) Creative Writing of *Eleven's Poems*, 2) Digital Audio Pens in Teaching Vocabulary, Pronunciation, and Spelling Skills to Beginning Learners, and 3) Insights from the *Writing in the Primary English Classroom* (WiPEC) Project, which compares phonics-informed lessons held over the first semester of EFL instruction (3rd grade, ages 8–9) with more traditionally taught classes. From this research, I highlight the benefits of teaching practices situated within the Integrated Approach, which emphasises the interconnectedness of literacy and oracy. In doing so, I also place the Integrated Approach in relation to the perhaps more widely known Balanced Approach, which underscores the importance of bottom-up and top-down activities. In my conclusion, I will show ways in which teachers can design tasks that tap into the interplay between written and spoken dimensions of young learners' EFL development, and how research can further explore this field empirically. By situating literacy and oracy as interconnected, this talk seeks to inform both theoretical perspectives and practical applications in early (foreign) language education.

Keywords: early language education, language awareness, language skills, literacy, oracy

**Povezivanje pismenosti i usmenosti u nastavi engleskoga jezika u osnovnoj školi:
Poticanje jezičnih vještina i jezične osviještenosti integriranim pristupom**

Sažetak

Ovo plenarno izlaganje usmjereno je na međusobni odnos pismenosti i usmenosti u nastavi stranoga jezika s mlađim učenicima. Iako se pisane i usmene vještine u istraživanjima i praksi često tretiraju kao odvojena područja, ovo izlaganje polazi od stava da one predstavljaju međusobno povezane dimenzije koje treba integrirati kako bi se nabolje podržalo usvajanje jezika, osobito u početnim etapama učenja stranoga jezika. U izlaganju ću prikazati tri aspekta našeg istraživanja nastave engleskoga jezika kao stranoga jezika (EFL) na osnovnoškolskoj razini, provedenog na Sveučilištu u Leipzigu (Njemačka): 1) kreativno pisanje pjesama tipa *Eleven'sie*, 2) uporabu digitalnih zvučnih olovaka u poučavanju rjčenika, izgovora i pravopisnih vještina kod početnika te 3) uvide iz projekta Writing in the Primary English Classroom (WiPEC; *Pisanje u nastavi engleskoga jezika u osnovnoj školi*), koji uspoređuje nastavu temeljenu na fonici tijekom prvog semestra poučavanja engleskoga jezika kao stranoga jezika (3. razred, dob 8–9 godina) s tradicionalnijim oblicima nastave. Na temelju tih istraživanja ističem prednosti nastavnih praksi temeljenih na integriranom pristupu koji naglašava međusobnu povezanost pismenosti i usmenosti. U tom ću kontekstu integrirani pristup također dovesti u odnos s poznatijim uravnoteženim pristupom (Balanced Approach), koji naglašava važnost aktivnosti odozdo prema gore i odozgo prema dolje. U zaključku ću prikazati načine na koje učitelji mogu oblikovati zadatke koji upotrebljavaju međudjelovanje pisanoga i usmenoga aspekta u razvoju engleskoga jezika kao stranoga jezika kod mlađih učenika te kako buduća istraživanja mogu ovo područje dodatno empirijski istražiti. Smještanjem pismenosti i usmenosti u međusobni odnos, ovo izlaganje nastoji pridonijeti i teorijskim spoznajama, i praktičnoj primjeni u ranom učenju (stranoga) jezika.

Ključne riječi: rano jezično obrazovanje, jezična osviještenost, jezične vještine, pismenost, usmenost

Katarina Aladrović Slovaček

Svučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

kaladrovic@gmail.com

Jezične djelatnosti u nastavi hrvatskoga jezika – stvara li način poučavanja funkcionalno pismene generacije?

Sažetak¹

Temeljni cilj nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj školi jest razvoj komunikacijske kompetencije i stvaranje učenika koji je jezično osposobljen razlikovati vlastiti organski idiom od hrvatskoga standardnoga jezika i koji će na temelju stečenih jezičnih znanja moći sudjelovati u različitim komunikacijskim situacijama. Da bi se to ostvarilo, u nastavi hrvatskoga jezika potrebno je jednakomjerno poticati sve četiri jezične djelatnosti: slušanje, govorenje, čitanje, pisanje te njihovo međudjelovanje koje će, među ostalim, omogućiti i razvoj višestruke pismenosti. Međutim, iako su se u hrvatskom obrazovnom sustavu u posljednjih dvadeset godina dogodile dvije značajnije obrazovne reforme (2006., 2019.), brzina kojom tehnologija mijenja svijet i društvo upućuje na to da su promjene u načinu učenja i poučavanja hrvatskoga kao materinskoga jezika alfa generacija, koje se danas nalaze u školskim klupama, nužne. Ovladavanje jezičnim sadržajima u osnovnoškolskoj nastavi omogućuje učeniku ne samo razumijevanje sadržaja u Hrvatskome kao nastavnome predmetu, nego, primjerice, razvijena čitalačka kompetencija omogućit će mu razumijevanje sadržaja i u drugim nastavnim predmetima, poput Prirode i društva, Povijesti, Geografije ili problemskih matematičkih zadataka. Također, strukturiranje rečenica i oblikovanje pisanoga teksta omogućit će mu lakše snalaženje u pisanim oblicima vrednovanja koji su u osnovnoškolskoj nastavi najčešći načini provjere usvojenoga sadržaja. S druge strane, rezultati nacionalnih ispita pokazuju pad u rezultatima pa je tako prosječna riješenost na testu iz Hrvatskoga jezika u četvrtom razredu 2024./2025. bila 48,7 % u odnosu na 2023./2024. kada je bila 53,5 %. Upravo zato, u ovome će se radu razmatrati koliko način poučavanja i promjena perspektive u načinu prezentiranja nastavnoga sadržaja može doprinijeti razvoju komunikacijski

¹ Ovo se istraživanje provodi u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ) Razvoj rječnika djece mlađe školske dobi kroz inovativne, estetske i utjelovljene metode učenja (IP-2024-05-8350).

kompetentnoga učenika te usvajanju pozitivnih stavova prema nastavi hrvatskoga jezika. Prikazat će se rezultati longitudinalnoga istraživanja koje je započelo 2022. godine u jednoj zagrebačkoj osnovnoj školi gdje su učenici (N = 80) svake školske godine radili intenzivnije na jednoj jezičnoj djelatnosti u izvannastavnoj aktivnosti Hrvatskoga jezika te su tijekom sudjelovanja u ovom eksperimentalnom istraživanju mjerena njihova postignuća na svim jezičnim razinama. Rezultati istraživanja pokazuju kako uporaba različitih metoda u kreiranju nastavnoga sadržaja i poticanju jezičnoga znanja rezultiraju i boljim rezultatima te pozitivnijim stavom prema Hrvatskome jeziku kao nastavnome predmetu. Zaključno, kreativni pristup pomaže boljoj motivaciji učenika, pridonosi i boljoj koncentraciji te u konačnici stvara funkcionalno pismenije pojedince koji će usvojena jezična znanja upotrebljavati u svakodnevnom životu u različitim situacijskim kontekstima i time ostvariti temeljni cilj nastave hrvatskoga jezika, razvoj komunikacijski osposobljenog učenika.

Ključne riječi: funkcionalna pismenost, jezične djelatnosti, komunikacijska kompetencija, kreativni pristup poučavanja, nastava hrvatskoga jezika

Language Activities in Croatian Language Teaching: Does the Teaching Approach Foster Functionally Literate Generations?²

Abstract

The primary goal of Croatian language instruction in primary education is to develop students' communicative competence and linguistic awareness – particularly their ability to distinguish between their regional dialect and the Croatian standard language – and to enable them to participate effectively in diverse communicative situations. Achieving this objective requires a balanced integration of all four language skills: listening, speaking, reading and writing, as well as their mutual interaction, which collectively supports the development of multiple literacies. Although two major educational reforms have been implemented in Croatia over the past two decades (in 2006 and 2019), the rapid pace of

² This research is conducted within the framework of the Croatian Science Foundation (HRZZ) project Development of the Vocabulary of Younger School-Age Children through Innovative, Aesthetic and Embodied Learning Methods (IP-2024-05-8350).

technological and societal change indicates that further adaptation of teaching and learning practices in Croatian as a first language is essential for the so-called Alpha generation currently in schools. Mastery of linguistic content in primary education facilitates not only comprehension within the Croatian language subject itself, but also enhances learning in other subjects, such as Science and Society, History, Geography and even in solving complex mathematical problems. Moreover, the ability to structure sentences and compose coherent written texts enables students to perform more effectively in written assessments, which remain the predominant form of evaluation in primary education. Nevertheless, national examination results reveal a decline in student performance: the average score on the Croatian language test in Grade 4 decreased from 53.5% in the 2023/2024 academic year to 48.7% in the 2024/2025 academic year. This paper, therefore, examines the extent to which teaching approaches and shifts in the presentation of instructional content contribute to the development of communicatively competent learners and the cultivation of positive attitudes toward Croatian language learning. It presents findings from a longitudinal study initiated in 2022 at a primary school in Zagreb, involving 80 students who, each academic year, focused intensively on one particular language skill through an extracurricular Croatian language programme. Throughout their participation in this experimental study, students' achievements were assessed across all linguistic levels. The findings suggest that employing diverse and creative pedagogical methods in the design of teaching materials and in fostering linguistic awareness leads to improved learning outcomes and more positive student attitudes toward the Croatian language. In conclusion, a creative and student-centred approach enhances motivation and concentration, ultimately producing functionally literate individuals who can apply their linguistic competence across various everyday contexts – thus fulfilling the fundamental goal of Croatian language education: the development of communicatively proficient learners.

Keywords: communicative competence, creative teaching approach, Croatian language instruction, functional literacy, language activities

Gordana Hržica

Svučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

gordana.hrzica@gmail.com

Preopćavanje u dječjem jeziku: dječji put kroz bogatstvo hrvatske glagolske morfologije

Sažetak

Usvajanje bogatoga glagolskog sustava hrvatskoga jezika zahtijeva od djeteta prepoznavanje, pohranjivanje i proizvodnju niza složenih morfoloških obrazaca. U tom procesu djeca aktivno grade vlastite hipoteze o strukturi jezika. Preopćavanja (engl. overgeneralizations), kao spontano proširenje usvojenih obrazaca na glagole s drugačijom osnovom (primjerice, plesam umjesto plešem), ključan su pokazatelj tih kognitivnih procesa i omogućuju uvid u mehanizme usvajanja morfologije.

Cilj je predavanja prikazati kako se u jezicima s bogatom morfologijom, poput hrvatskoga, razvija djetetova sposobnost pravilne uporabe različitih glagolskih oblika te kako učestalost u pojavnicama i u natuknicama oblikuju taj razvoj. Hrvatski, kao tipičan predstavnik jezika s visokom razinom morfološke složenosti i neujednačenim glagolskim paradigmama, pruža osobito dobar model za istraživanje međudjelovanja učestalosti, složenosti i kognitivnih mehanizama u usvajanju jezika. Polazište su tri međusobno povezana istraživanja koja kombiniraju analizu spontanoga dječjeg jezika, podatke prikupljene roditeljskim upitnicima i računalne simulacije usvajanja jezika. Ta su istraživanja omogućila ispitivanje učinaka dvaju ključnih kognitivnih procesa – ukorjenjivanja (entrenchment) i shematizacije (schematisation) – na pojavu i nestanak preopćavanja u dječjem jeziku.

Doprinos predavanja je dvostruk. Na teorijskoj razini, ono povezuje tradicionalne deskriptivne pristupe hrvatskoj glagolskoj morfologiji s uporabno utemeljenim modelima usvajanja jezika, naglašavajući važnost učestalosti u pojavnicama i u natuknicama u oblikovanju dječjeg morfološkog sustava. Na empirijskoj i metodološkoj razini, riječ je o istraživanjima koja spajaju spontanu proizvodnju, roditeljske procjene i računalno modeliranje u analizi hrvatske morfologije, čime se otvara nova perspektiva za proučavanje jezika bogate morfologije.

U konačnici, preopćavanja se pokazuju ne kao pogreške, nego kao prozor u dječju sposobnost da iz jezičnoga iskustva stvara sustav: sustav koji je u hrvatskome, bogat i promjenljiv, istodobno izazovan i iznimno poticajan za istraživanje.

Ključne riječi: dječji jezik, glagolska morfologija, preopćavanje, shematizacija, ukorjenjivanje

Overgeneralisation in Child Language: Children's Journey through the Richness of Croatian Verb Morphology

Abstract

Acquiring the rich verbal system of the Croatian language requires children to recognise, store, and produce a range of complex morphological patterns. In this process, children actively develop their own hypotheses about the structure of language. Overgeneralisations, spontaneous extensions of acquired patterns to verbs with different stems (for example, *plesam* instead of *plešem*), serve as key indicators of these cognitive processes and offer insight into the mechanisms of morphological acquisition.

The aim of the talk is to demonstrate how, in languages with rich morphology such as Croatian, children develop the ability to correctly use various verb forms, and how both token and type frequency shape this development. Croatian, as a representative example of a language with a high degree of morphological complexity and uneven verbal paradigms, provides an especially suitable model for exploring the interplay of frequency, complexity, and cognitive mechanisms in language acquisition. The point of departure is three interconnected studies that combine analyses of spontaneous child language, data collected through parental questionnaires, and computational simulations of language acquisition. These studies have made it possible to examine the effects of two key cognitive processes – entrenchment and schematisation – on the emergence and disappearance of overgeneralisations in child language.

The contribution of the talk is twofold. On the theoretical level, it connects traditional descriptive approaches to Croatian verbal morphology with usage-based models of language acquisition, highlighting the importance of both token and type frequency in shaping the child's morphological system. On the empirical and methodological level, the

studies integrate spontaneous production, parental reports, and computational modelling in the analysis of Croatian morphology, opening up a new perspective for the investigation of languages with rich morphological systems.

Ultimately, overgeneralisations emerge not as errors but as a window into children's ability to construct a system from linguistic experience – a system which, in Croatian, is rich and variable, both challenging and exceptionally stimulating for research.

Keywords: child language, entrenchment, overgeneralization, schematization, verb morphology

Ivana Marinić

Sveučilište J. J. Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek

imarinic@foozos.hr

Teachability of Speaking Skills to Young Learners: Insights from EFL Learning and Acquisition

Abstract³

Young learners are still developing their speaking skills in both their first (L1) and second/foreign languages (L2), and they rely on speech not only to communicate but also to learn. Therefore, the question of teachability of speaking skills seems fundamental: Is the development of speaking primarily a self-propelled process, shaped by learners' individual characteristics and their environment, or is it teachable – and, if so, to what extent?

Traditionally, research on foreign and second language acquisition (EFL, SLA) has drawn heavily on theories of general pedagogy and cognitive, social, and emotional development, as well as on first language acquisition research. Each shift in philosophical or scientific perspectives on learning and language learning has brought new orientations to language pedagogy.

This plenary adopts a different approach. It synthesizes and categorizes empirical findings from L2 research on young learners' speaking skills, exploring their implications for the teaching of other foreign languages (e.g., German), for first language instruction, and for the broader promotion of effective spoken communication across contexts.

In this framework, L2 studies with potential implications for L1 acquisition, communication, and learning are organized across several domains – cognitive, social, affective, and age- or gender-related – and discussed in relation to three interrelated

³ This plenary lecture is co-financed from the Recovery and Resilience Mechanism (RRF; source 581 – institutional research project “Language at the Crossroads of Modernity and Tradition - JEKOS, 581-UNIOS-52) within the National Recovery and Resilience Plan of the Republic of Croatia, financed by the European Union – NextGenerationEU. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or [the granting authority]. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

aspects of speech: (1) Speech as a product – focusing on accuracy, fluency, and linguistic form; (2) Speech as a means of socialization – emphasizing interaction, collaboration, and identity construction; and (3) Speech as a tool for learning – highlighting verbalization as a mechanism for cognitive growth and metacognitive awareness. These implications are illustrated with examples from various Croatian textbooks and supported by methodological approaches that align with the research findings discussed.

Keywords: first language, second/foreign language development of speaking skills, speaking as means of communication, speaking as a tool for learning

Poučljivost govornih vještina kod učenika mlađe školske dobi: uvidi iz učenja i usvajanja engleskoga kao stranoga jezika

Sažetak⁴

Učenici mlađe školske dobi još uvijek razvijaju svoje govorne vještine i na prvom jeziku (L1) i na drugom/stranom jeziku (L2), a na govor se oslanjaju ne samo kako bi komunicirali nego i kako bi učili. Zato je pitanje može li se govor uopće poučavati iznimno važno: razvija li se govor prije svega spontano, pod utjecajem djetetovih osobina i njegova okruženja, ili je barem djelomično poučljiv – i ako jest, u kojoj mjeri?

Tradicionalno se istraživanja u području usvajanja stranoga i drugoga jezika (EFL, SLA) uvelike oslanjaju na teorije opće pedagogije te kognitivnoga, socijalnoga i emocionalnoga razvoja, kao i na istraživanja usvajanja prvoga jezika. Svaka promjena filozofskih ili znanstvenih pogleda na učenje i učenje jezika donosila je nove smjerove u jezičnu pedagogiju. Ovo plenarno izlaganje pristupa temi iz drukčije perspektive. Ono sintetizira i kategorizira empirijske nalaze iz istraživanja L2 usvajanja govornih vještina učenika mlađe školske dobi, istražujući njihove implikacije za poučavanje drugih stranih jezika (npr. njemačkoga), za nastavu prvoga jezika te za širu promidžbu učinkovite govorne komunikacije u različitim kontekstima. U tom su okviru L2 istraživanja s potencijalnim implikacijama za usvajanje, komunikaciju i učenje na L1 organizirana u nekoliko domena – kognitivnoj, socijalnoj, afektivnoj te domeni povezanoj s dobi ili rodnom – i razmatrana u

⁴ Ovo plenarno izlaganje sufinancirano je iz Mehanizma za oporavak i otpornost (RRF; izvor 581-institucionalni istraživački projekt "Jezik i književnost između suvremenosti i tradicije - JEKOS, 581-UNIOS-52) u okviru Nacionalnoga plana oporavka i otpornosti Republike Hrvatske, financiranoga od strane Europske unije – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su autorovi i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

odnosu na tri međusobno povezana aspekta govora: (1) govor kao proizvod – s naglaskom na točnost, tečnost i jezični oblik; (2) govor kao sredstvo socijalizacije – s naglaskom na interakciju, suradnju i izgradnju identiteta; te (3) govor kao alat za učenje – s naglaskom na verbalizaciju kao mehanizam kognitivnog razvoja i metakognitivne svijesti. Ove se implikacije ilustriraju primjerima iz različitih hrvatskih udžbenika i podupiru metodološkim pristupima koji su u skladu s raspravljenim istraživačkim nalazima.

Ključne riječi: prvi jezik, ini jezik, razvoj govornih vještina, govor kao sredstvo komunikacije, govor kao alat za učenje

Dubravka Andrić

Sveučilište J. J. Strossmayera, Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Osijek

dubravka.andric@fazos.hr

Kultura škole kao poticaj razvoju čitalačke pismenosti

Sažetak

Definicija čitalačke pismenosti prema PISI odnosi se na sposobnost razumijevanja i vrednovanja različitih vrsta tekstova uz istodobno razmišljanje i angažiranost čitatelja u svrhu razvoja osobnoga znanja i mogućnosti te aktivnoga sudjelovanja u društvu. Dijete koje oblikuje svoje vrijednosti i stavove na temelju iskustva kritičkoga promišljanja tekstova koji su mu ponuđeni u školskom okruženju moći se aktivno uključiti u rješavanje mogućih problema i biti punopravni sugovornik jasno artikulirajući vlastiti stav. Kompetencije učitelja postaju ključne, a pri tome se osim stručnih kompetencija osobiti naglasak stavlja na poticanje osnovnih vrijednosti kulture zajednice. Osnovni cilj ovog istraživanja jest istražiti kako kultura škole može unaprijediti čitalačku pismenost te identificirati ključne načine koji će kod učenika potaknuti zanimanje za čitanje, a slijedom toga i čitalačku pismenost. Bitno je istražiti kako pozitivna kultura škole može biti odlučujući čimbenik u razvoju učenikova zanimanja za čitanje i, u konačnici, razvoju ljubavi prema čitanju. Ovaj rad istražuje ulogu kulture škole u razvoju čitalačke pismenosti u osnovnoškolskom obrazovanju te razmatra mogućnosti razvoja zanimanja za čitanje uvažavajući stavove i mišljenja učenika kao aktivnih sudionika mogućih promjena. Ovo istraživanje ima potencijalnu važnost za planiranje budućih projekata popularizacije čitanja s obzirom na to da informacije prikupljene istraživanjem mogu omogućiti bolje razumijevanje perspektiva i potreba učenika i nastavnika te usmjeravanje procesa planiranja projekata na sudionike samoga procesa uvažavajući njihove potrebe. Isto tako, istraživanje i njegovi rezultati omogućit će daljnja istraživanja o ulozi kulture škole u razvoju čitalačke pismenosti.

Ključne riječi: čitalačka pismenost, čitanje, kultura škole, učenici

School Culture as an Encouragement for the Development of Reading Literacy

Abstract

The definition of reading literacy according to PISA refers to the ability to understand and evaluate different types of texts while simultaneously reflecting and engaging the reader in order to develop personal knowledge and capabilities and to participate actively in society. A child who forms their values and attitudes based on the experience of critically reflecting on texts offered in the school environment will be able to engage actively in solving potential problems and act as a full interlocutor, clearly articulating their own position. The competences of teachers become crucial, and alongside professional competences, special emphasis is placed on encouraging the fundamental values of the community's culture. The main objective of this research is to investigate how school culture can improve reading literacy and to identify key ways to stimulate students' interest in reading and, consequently, their reading literacy. It is important to investigate how a positive school culture can be a decisive factor in developing students' interest in reading and, ultimately, their love of reading. This paper explores the role of school culture in the development of reading literacy in primary education and considers possibilities for fostering interest in reading by taking into account the attitudes and opinions of students as active participants in potential changes. This research has potential importance for planning future reading-promotion projects, given that the information collected can provide a better understanding of the perspectives and needs of students and teachers and guide the project-planning process towards the participants themselves, taking their needs into account. Likewise, this research and its results will enable further studies on the role of school culture in the development of reading literacy.

Keywords: reading literacy, reading, school culture, students

Maria Eleni Bourogianni

International Hellenic University, Greece

bourogiannime@ihu.gr

**Supporting Emergent Literacy and Socio-Emotional Skills
through Virtue Pedagogy in Early Childhood Education:
Insights from a Needs Assessment of Greek Educators**

Abstract

The present study investigates the integration of principles from virtue ethics, particularly those within Aretaic Pedagogy, into early childhood education as a means of supporting emergent literacy and socio-emotional skill development. Drawing upon established developmental theories that link character strengths with cognitive and social readiness for schooling, this needs assessment study aimed to systematically map the congruence between educators' self-reported commitment to virtue-based and emergent literacy development and the existing systemic and professional supports available to them by exploring their current practices, challenges encountered, and specific professional development needs. Using a structured questionnaire, data were collected from early childhood educators working primarily in public educational settings across Greece.

Findings reveal that while most educators acknowledge the critical importance of fostering ethical development and emergent literacy in preschool settings, a significant proportion report limited formal training in Aretaic Pedagogy. Participants prioritised virtues such as respect, responsibility, empathy, and honesty in their teaching practices but reported substantial challenges, including diverse literacy levels among children, limited instructional resources, and minimal parental involvement. Moreover, large class sizes and a lack of opportunities for individualised support were identified as major structural barriers.

Educators expressed an urgent need for smaller class sizes, increased access to professional development opportunities, and more targeted resources, particularly those supporting multilingual and multicultural education. Proposed educational policy improvements included a stronger emphasis on character education, greater funding for literacy programmes, and enhanced strategies for family engagement. This needs assessment highlights critical gaps between the recognised importance of holistic child development and the systemic limitations faced by educators in practice. The findings underscore the necessity for more structured training in virtue-based pedagogy and emergent literacy strategies, pointing to key directions for future research, policy formation, and professional practice in early childhood education.

Keywords: aretaic pedagogy, emergent literacy, socio-emotional development, early childhood education, professional development needs

**Podrška razvoju rane pismenosti i socio-emocionalnih vještina
kroz pedagogiju vrlina u ranom djetinjstvu:
uvidi iz procjene potreba grčkih odgojitelja**

Sažetak

Ova studija istražuje integraciju načela etike vrlina, osobito onih unutar aretaičke pedagogije, i rani odgoj i obrazovanje kao sredstvo za poticanje razvoja rane pismenosti i socio-emocionalnih vještina. Oslanjajući se na utvrđene razvojne teorije koje povezuju snage karaktera s kognitivnom i socijalnom spremnošću za školovanje, ova studija procjene potreba u prvome je redu imala za cilj sustavno mapirati podudarnost (ili neusklađenost) između samoprijavljenoga zalaganja odgojitelja za razvoj temeljen na vrlinama i izranjajućoj pismenosti te postojećih sustavnih i stručnih podrški koje su im dostupne istraživanjem njihovih trenutačnih praksi, suočenih izazova i specifičnih potreba za stručnim usavršavanjem. S pomoću strukturiranog upitnika prikupljeni su podatci od odgojitelja u predškolskim ustanovama, koji većinom rade u javnim odgojno-obrazovnim ustanovama diljem Grčke.

Rezultati pokazuju da većina odgojitelja prepoznaje ključnu važnost poticanja etičkoga razvoja i razvoja pismenosti u predškolskom okruženju, ali značajan broj pokazuje ograničeno formalno obrazovanje u aretaičkoj pedagogiji. Sudionici su u svojim obrazovnim praksama dali prednost vrlinama poput poštovanja, odgovornosti, empatije i iskrenosti, ali su istodobno prijavili značajne izazove, uključujući različite razine pismenosti među djecom, ograničene nastavne resurse i minimalno uključivanje roditelja. Također su kao velike strukturne prepreke identificirane velike skupine djece i nedostatak mogućnosti za individualiziranu podršku.

Odgojitelji su izrazili hitnu potrebu za manjim skupinama djece, većim pristupom mogućnostima stručnog usavršavanja te ciljanim resursima, osobito onima koji podupiru višejezično i multikulturalno obrazovanje. Predložena poboljšanja obrazovnih politika uključuju jači naglasak na odgoj za karakter, veće financiranje programa pismenosti te unaprijeđene strategije za uključivanje obitelji.

Ova procjena potreba ističe ključne praznine između prepoznate važnosti holističkoga razvoja djeteta i sustavnih ograničenja s kojima se odgojitelji suočavaju u praksi. Rezultati naglašavaju potrebu za strukturiranim osposobljavanjem u pedagogiji temeljenoj na vrlinama i strategijama razvoja rane pismenosti, upućujući na ključne smjerove za buduća istraživanja, oblikovanje politika i stručnu praksu u ranome odgoju i obrazovanju.

Ključne riječi: aretaička pedagogija, rani razvoj pismenosti, socio-emocionalni razvoj, rani odgoj i obrazovanje, potrebe za stručnim usavršavanjem

Rona Bušljeta Kardum

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija

rbusljeta@fhs.hr

Perica Vujić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

pvujic@ffos.hr

**„Čitanje između redaka" –
rubne uzročne konstrukcije u udžbenicima povijesti⁵**

Sažetak

Kompleksnost razumijevanja povijesti kao skupa isprepletenih događaja, procesa i pojava usko je vezano uz razumijevanje koncepta uzročnosti. Uzročnost je semantička kategorija koja se u hrvatskome jeziku izriče na više načina, a ono što dodatno učenicima otežava prepoznavanje uzročnosti je interferencija sa značenjem načina, mjesta i vremena. Ta su preklapanja osobito karakteristična pri iskazivanju uzročnosti subordiniranim rečenicama. U suvremenim gramatikama hrvatskoga jezika (Katičić 2002, Barić i sur. 2005, Silić i Pranjković 2007) kao rubni uzročni subjunktori navode se vremenski *kad(a)*, *čim*, *dok*, *pošto*, načinski *kako* i mjesni *gdje*. U kognitivnim se gramatikama ta rubnost objašnjava time što se smatra da je u podlozi uzroka značenje prostora, vremena i načina (Belaj i Tanacković Faletar 2020). Jedan je od razloga zašto se autori udžbenika povijesti koriste rubnim uzročnim konstrukcijama i to što u ograničenom prostoru teksta udžbenika trebaju objasniti što više uzročnih veza među povijesnim događajima (Fitzgerald 2014). Cilj nam je kvalitativnom i kvantitativnom analizom udžbenika povijesti u korpusu RAPID (5. i 6. razred) utvrditi učestalost rubnih uzročnih subordiniranih rečenica te vrstu uzroka iskazanu tim rečenicama.

Ključne riječi: uzročnost, subordinacija, udžbenički diskurs povijesti, RAPID

⁵ Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom HRZZ-IP-2024-05-2755 *Rana disciplinarna pismenost na hrvatskome: obilježja udžbeničkoga diskursa*.

"Reading Between the Lines" –

Marginal Causal Constructions in History Textbooks⁶

Abstract

The complexity of understanding history as a set of intertwined events, processes, and phenomena is closely linked to the understanding of the concept of causality. Causality is a semantic category that is expressed in Croatian in several ways, and what further complicates its recognition by students is the interference with the meanings of manner, place, and time. These overlaps are particularly characteristic when expressing causality through subordinate clauses. In contemporary Croatian grammars (Katičić, 2002; Barić et al., 2005; Silić & Pranjković, 2007), marginal causal subordinators include the temporal conjunctions *kad(a)* (when), *čim* (as soon as), *dok* (while), *pošto* (after), the manner conjunction *kako* (how), and the local conjunction *gdje* (where). In cognitive grammars, this marginality is explained by the view that the underlying meaning of cause is based on space, time, and manner (Belaj & Tanacković Faletar, 2020). One reason why history textbook authors use marginal causal constructions is that, within the limited space of textbook text, they need to explain as many causal relations among historical events as possible (Fitzgerald, 2014). Our goal is to determine, through qualitative and quantitative analysis of history textbooks in the RAPID corpus (5th and 6th grade), the frequency of marginal causal subordinate clauses and the type of cause expressed by these clauses.

Keywords: causality, subordination, history textbook discourse

⁶ This paper was funded by the Croatian Science Foundation under the project HRZZ-IP-2024-05-2755 *Early Disciplinary Literacy in Croatian: Features of Textbook Discourse*.

Lidija Cvikić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

lcvikic@gmail.com

Tamara Turza-Bogdan

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

tamara.turza-bogdan@ufzg.hr

**Od čitanja do govorenja i pisanja:
Proizvodne jezične vještine kao sastavnica rane disciplinarne pismenosti**

Sažetak

Suvremena istraživanja pokazuju kako razvoj vještina čitanja i pisanja općih tekstova nije dovoljan da bi osoba mogla učinkovito čitati i pisati tekstove koji pripadaju pojedinim znanstvenim područjima. Umjesto prijenosa strategija i znanja stečenih općom pismenošću na disciplinarno specifične tekstove, potrebno je razvijati *disciplinarnu pismenost* (Moje, 2008). U njezinu se određenju polazi od činjenice da se pojedine znanstvene discipline ne razlikuju samo sadržajem, već i načinom na koji se taj sadržaj “proizvodi, prenosi i kritički ocjenjuje” (Fang 2012:19), što su brojna istraživanja i potvrdila (npr. Coffin 2006, Bergh Nestlog et al., 2024, Schreppegrell 2004). Razvoj disciplinarne pismenosti uključuje istodobno bavljenje disciplinarnim sadržajem i “disciplinarnim misaonim navikama (npr. praksama čitanja–pisanja, gledanja–predstavljanja, slušanja–govorenja (...))” (Fang 2012:21). I dok će jezični modaliteti kojima se prenosi disciplinarno znanje utjecati na razvoj čitanja i slušanja, proizvodne jezične vještine kao sastavnice disciplinarne pismenosti nužno je ciljano razvijati.

Ovaj rad ispituje ulogu udžbenika u razvoju proizvodnih jezičnih vještina (govorenje i pisanje) kao sastavnice rane disciplinarne pismenosti na hrvatskome jeziku. Analizom udžbenika za nastavni predmet Priroda i društvo za 3. i 4. razred osnovne škole istražit će se koliko udžbenik ciljano potiče govorenje i pisanje o disciplinarnim temama. Iz dijelova udžbenika koji se izravno obraćaju učeniku (pitanja, upute i sl.) izdvojit će se tri skupine jezičnih izraza usmjerenih na razvoj disciplinarne pismenosti: a) oni koji izrijeком usmjeravaju učenika na govorenje ili pisanje, b) oni kojima se potiču verbalne

aktivnosti, ali im jezični modalitet nije zadan; c) oni koji potiču učenika na interakciju s disciplinarnim sadržajem, ali koja ne mora biti verbalna. Analiza će biti provedena kvalitativno (vrsta jezičnih izraza) i kvantitativno (zastupljenost različitih skupina izraza). Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao polazište za oblikovanje metodičko-didaktičkih postupaka kojima bi se razvijale sve jezične vještine u nastavi nefiloloških predmeta s ciljem razvoja disciplinarne pismenosti.

Ključne riječi: disciplinarna pismenost, udžbenici, hrvatski jezik, jezične vještine

From Reading to Speaking and Writing: Productive Language Skills as Elements of Early Disciplinary Literacy

Abstract

Contemporary research shows that the development of general reading and writing skills is not sufficient for effectively reading and writing texts within specific academic disciplines. Rather than transferring strategies and knowledge acquired through general literacy to discipline-specific texts, it is necessary to develop disciplinary literacy (Moje, 2008). Disciplinary literacy is based on the premise that academic disciplines differ not only in content but also in the ways this content is “produced, communicated, and critiqued” (Fang, 2012, p. 19), as confirmed by numerous studies (e.g., Coffin, 2006; Bergh Nestlog et al., 2024; Schleppegrell, 2004). The development of disciplinary literacy involves simultaneous engagement with disciplinary content and “disciplinary habits of mind (e.g., reading–writing, viewing–representing, listening–speaking ...)” (Fang, 2012, p. 21). The language modalities through which disciplinary knowledge is conveyed influence the development of receptive skills such as reading and listening, but productive language skills, as core components of disciplinary literacy, must be systematically developed. This study examines the role of textbooks in fostering productive language skills (speaking and writing) as components of early disciplinary literacy in Croatian. Textbooks for the subject *Nature and Society* for grades 3 and 4 of primary school will be analysed to determine the extent to which they explicitly encourage speaking and writing about disciplinary topics. From sections of the textbooks that directly address students

(e.g., questions and instructions), three categories of language expressions aimed at developing disciplinary literacy will be identified: a) those that explicitly direct students to speak or write; b) those that encourage verbal activity without specifying the language modality; and c) those that prompt students to interact with disciplinary content without necessarily producing verbal output. The analysis will be conducted qualitatively (types of expressions) and quantitatively (frequency of each category). The results may serve as a basis for designing teaching approaches that foster the integrated development of all language skills in non-linguistic subjects with the aim of promoting early disciplinary literacy.

Keywords: disciplinary literacy, textbooks, Croatian language, language skills

Jasminka Čavuzić Čajko

Logopedski centar Čovjekica, Zagreb

jasmninka.cavuziccajko@gmail.com

Lana Kologranić Belić

Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb

lane.kologranic@gmail.com

Lidija Cvikić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

lcvikic@gmail.com

Korpus pisanoga učeničkog jezika – što, kako, zašto?

Sažetak

Jedan je od ciljeva nastave materinskoga hrvatskoga jezika „stjecanje kompetencije stvaranja tekstova različitih vrsta i funkcionalnih stilova“ (Kurikulum 2019: 1), što podrazumijeva stvaranje i govorenih i pisanih tekstova. Upravo se pisanje smatra najsloženijom od četiriju jezičnih vještina (npr. Deane i sur. 2008) jer objedinjava stvaranje, odnosno sastavljanje teksta te njegovo grafičko bilježenje. Proces stvaranja teksta integrira kognitivne i jezične procese i vještine, a grafičko sastavljanje teksta pridodaje im motoričke (v. Berlin 1988, Flower i Hayes 1981, Johns 1994, Ivanić 2004, Nikčević-Milković 2018, Turza-Bogdan i Cvikić 2023). Upravo je zbog navedene složenosti razvoju vještine pisanja pridana velika pozornost u znanstvenim istraživanjima i nastavnoj praksi velikih svjetskih jezika (v. Manchon 2011). Dosezi hrvatskoga jezikoslovlja u tome su smislu nešto skromniji. Do sada su najsustavnije istraživana jezična obilježja pojedinih vrsta tekstova (npr. Badurina 2016, Silić 2016), dok su istraživanja razvoja vještine pisanja na hrvatskome jeziku još uvijek mjestimična i povremena, provedena na manjem uzorku ispitanika (Češi 2018, Aladrović-Slovaček 2019). Jedini je korpus koji u svoj uzorak uključuje djecu s teškoćama Hrvatski korpus neprofesionalnoga pisanog jezika osoba s jezičnim poremećajima i osoba bez jezičnih

poremećaja (Kuvač Kraljević, Hržica, Kologranić Belić, 2020). Uz to, poučavanje pisanja na hrvatskome uglavnom naglašava formalno-sadržajnu sastavnicu (Visinko 2010, Češi i Ivančić 2019, Pavličević-Franić 2005), a znatno manje jezično-funkcionalnu. Namjera je projekta *Školarac – tragovi u riječima* upotpuniti prazninu koja postoji u istraživanjima razvoja vještine pisanja na hrvatskome jeziku. Cilj je projekta prikupiti reprezentativan korpus učeničkoga pisanoga jezika (od 5. do 8. razreda osnovne škole) te istražiti njegova kvalitativna i kvantitativna obilježja, koja će se longitudinalno pratiti. U ovome će se radu predstaviti metodologija izrade korpusa te vrste analize koje će se na njemu provesti. Poseban će naglasak biti na raspravi o kriterijima i načinu prikupljanja i oblikovanja dvaju potkorpusa: učeničkih tekstova na hrvatskome kao inome jeziku te tekstova učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama koji se školuju prema redovitom programu uz individualizirane postupke i/ili prilagodbu sadržaja.

Ključne riječi: korpus, pisanje, učenički tekstovi, hrvatski jezik

Corpus of Student Writing – What, How, and Why

Abstract

One of the goals of the school subject Croatian Language as a mother tongue is “the development of competence in creating texts of various types and functional styles” (Curriculum, 2019, p. 1), which includes the production of both spoken and written texts. Writing is considered the most complex of the four language skills (e.g., Deane et al., 2008) because it combines the creation, i.e. composition, of the text and its graphic representation. The process of creating a text integrates cognitive and linguistic processes and skills, and the graphic composition of the text adds motor skills to them (cf. Berlin, 1988; Flower & Hayes, 1981; Johns, 1994; Ivanić, 2004; Nikčević-Milković, 2018; Turza-Bogdan & Cvikić, 2023). Due to this complexity, the development of writing skills has received significant attention in research and in the teaching practice of major world languages (cf. Manchon, 2011). The achievements of Croatian linguistics in this regard are somewhat more modest. So far, the linguistic features of individual text types have been most systematically studied (e.g., Badurina, 2016; Silić, 2016), while research on the

development of writing skills in the Croatian language remains sporadic and has been conducted on a smaller sample (Češi, 2018; Aladrović-Slovaček, 2019). The only corpus that includes children with language difficulties is the Croatian Corpus of Non-Professional Written Language of Persons with Language Disorders and Persons without Language Disorders (Kuvač Kraljević, Hržica & Kologranić Belić, 2020). In addition, the teaching of writing in Croatian mainly emphasises the formal-content component (Visinko, 2010; Češi & Ivančić, 2019; Pavličević-Franić, 2005), and to a much lesser extent the linguistic-functional component. The aim of the project *Školarac – Traces in Words* is to fill the gap that exists in research on the development of writing skills in the Croatian language. The project's goal is to collect a representative corpus of student written language (from 5th to 8th grade of primary school) and to longitudinally examine its qualitative and quantitative characteristics. This paper will present the methodology of corpus compilation and the types of analyses that will be conducted. Special emphasis will be placed on discussing the criteria and methods for collecting and compiling two subcorpora: student texts in Croatian as a second language and texts of students with special educational needs who attend regular programmes with individualised procedures and/or adapted content.

Keywords: corpus, writing, student texts, Croatian language

Nikolina Devčić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

devcicnikolina5@gmail.com

Koncept o tisku: što je i zašto je važan?

Sažetak

Čitanje je jedna od osnovnih jezičnih djelatnosti koja zahtijeva usvajanje, integraciju i primjenu brojnih znanja i vještina koje se razvijaju od najranije djetetove dobi i čine temelj za kasniju čitalačku kompetenciju (Brown, 2014). Jedno je od tih znanja i vještina koncept o tisku, multidimenzionalan konstruk često neopravdano zanemaren u znanstvenoj i stručnoj literaturi. Cilj je ovoga preglednoga rada pružiti uvid u podrijetlo pojma poznatoga kao koncept o tisku, razjasniti terminološke nedoumice i proturječnosti povezane s njime te precizirati konstrukte koje taj koncept uključuje, a i njegovu ulogu u razvoju čitalačkih vještina. Pregled literature proveden je u više znanstvenih baza podataka s pomoću ključnih riječi "print concepts", "print knowledge", "print awareness". Pregledom literature utvrđeno je kako se pojmovi koncept o tisku, svjesnost o tisku, znanje o tisku te konvencije o tisku rabe kao sinonimi, no ipak se češće opažaju razlike u dimenzijama na koje se odnose. Ustanovljeno je kako istraživači pretežito rabe pojmove svjesnost o tisku te znanje o tisku kao hiperonime konceptu o tisku, pri čemu se u definiranju svjesnosti o tisku osobito naglašava uloga okolinskoga tiska. Nasuprot tomu, termin konvencije o tisku u prvome se redu rabi kao hiponim pojmu koncept o tisku te se odnosi na organizacijski sustav tiska. Niz istraživanja upućuje na to da koncept o tisku značajno pridonosi uspješnom ovladavanju vještine dekodiranja te ima prediktivnu vrijednost za razumijevanje pročitana. Nadalje, istraživanja upućuju i na pozitivnu povezanost između koncepta o tisku i niza drugih sastavnica rane pismenosti, poput fonološke svjesnosti, veze između grafema i fonema, jezičnih sposobnosti, ali i ranih predvještina pisanja. U izlaganju će se dati smjernice za terminološku upotrebu, a i za razumijevanje konstrukata koji su obuhvaćeni ovim konceptom.

Ključne riječi: koncept o tisku, svjesnost o tisku, znanje o tisku, rana pismenost, čitanje

Concept of Print: What It Is and Why It Matters?

Abstract

Reading is one of the fundamental language activities that requires the acquisition, integration, and application of numerous types of knowledge and skills, which develop from a child's earliest age and form the basis for later reading competence (Brown, 2014). One of these types of knowledge and skills is the concept of print, a multidimensional construct that is often unjustifiably overlooked in scientific and professional literature. The aim of this review paper is to provide insight into the origin of the term known as the concept of print, to clarify terminological ambiguities and contradictions associated with it, and to specify the constructs it encompasses as well as its role in the development of reading skills. The literature review was conducted across several scientific databases using the keywords "print concepts", "print knowledge", and "print awareness". The review revealed that the terms concept of print, print awareness, print knowledge, and print conventions are used as synonyms, although differences in the dimensions they refer to are often observed. It was found that researchers predominantly use the terms print awareness and print knowledge as hypernyms for the concept of print, with definitions of print awareness particularly emphasising the role of environmental print. In contrast, the term print conventions is primarily used as a hyponym of the concept of print, referring to the organisational system of print. A series of studies indicates that the concept of print significantly contributes to mastering decoding skills and has predictive value for reading comprehension. Furthermore, research points to a positive correlation between the concept of print and several other components of early literacy, such as phonological awareness, grapheme–phoneme correspondence, language abilities, and early pre-writing skills. This paper will provide guidelines for terminological use as well as for understanding the constructs encompassed by this concept.

Keywords: concept of print, print awareness, print knowledge, early literacy, reading

Dragica Dragun

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

ddragun@ffos.hr

Neprilagođeno i drugačije u suvremenom romanu za djecu i mlade

Sažetak

U radu će se baviti narativnim figurama u romanima za djecu i mlade *Neprilagođena* (2014) i *Drugačija* (2017) Ivane Guljašević Kuman. Prije svega, i u jednome i u drugome romanu riječ je o narativu identiteta. U prvome romanu traženje identiteta, i smisla, bit će autorefleksivno – svjesno promišljanje vlastitih iskustava, emocija i vrijednosti te implikativno – usmjereno na implicitne procese tumačenja stvarnosti i pripisivanja značenja događajima same protagonistice. U drugome predlošku identitet će se iščitati preko kategorije posvojenja, ispitujući narativ o srodstvu i percepciji posvojenja različitih rasnih ili etničkih subjekata.

Ključne riječi: dječja književnost, drugačije, identitet, neprilagođeno, posvojenje

Unadapted and Different in Contemporary Children's and Young Adult Novels

Abstract

This paper examines the construction of narrative identity in the children's and young adult novels *Unadapted* (2014) and *Different* (2017) by Ivana Guljašević Kuman. Both works engage with themes of otherness and identity formation, each through distinct narrative strategies. In *Unadapted*, the protagonist's search for identity and meaning unfolds through an introspective and self-reflective narrative, emphasising personal experiences, emotional development, and value systems. The narrative also engages with implicit cognitive processes involved in interpreting reality and assigning meaning to

personal events. In *Different*, identity is approached through the lens of adoption, with particular attention to narratives of kinship and the sociocultural perception of adopting children from different racial or ethnic backgrounds. Through these narrative frameworks, the novels challenge normative constructs of identity and belonging within contemporary children's literature.

Keywords: children's literature, identity, otherness, unadapted, adoption

Mirna Erk

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
mirna.radisic@gmail.com

Tena Velki

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
tvelki@foozos.hr

Karolina Dobi Barišić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
kdobi@foozos.hr

**Informalne aktivnosti i razvoj jezičnih djelatnosti
učenika mlađe školske dobi u engleskom jeziku**

Sažetak

Ovladavanje engleskim jezikom proces je koji se odvija u interakciji pojedinca s različitim društvenim strukturama u kojima su mu više ili manje dostupne raznovrsne prilike za izloženost i uporabu ciljnoga jezika (DFG, 2016). Učenici mlađe školske dobi sposobni su usvajati engleski jezik sudjelovanjem u izvannastavnim, odnosno informalnim aktivnostima koje su im dostupne u brojnim (tradicionalnim i digitalnim) medijima (npr. Erk, 2021; Muñoz, Cadierno i Casas, 2018; Schurz i Sundqvist, 2022).

U ovom izlaganju predstavlja se dio rezultata projekta *Uloga informalnog kontakta s engleskim jezikom u procesu ovladavanja engleskim kao stranim jezikom* (CroRIS ID 8590) u kojem je sudjelovalo 195 hrvatskih učenika engleskoga kao prvoga stranog jezika u dobi od 12 do 13 godina. U istraživanju koji predstavljamo ispituje se odnos različitih informalnih aktivnosti i razvijenosti jezičnih vještina jezičnoga primanja i jedne jezične vještine jezične proizvodnje (pisanja) na engleskome jeziku. Sudionici su ispunili upitnik o izvannastavnoj izloženosti engleskom jeziku (temeljenom na upitniku De Wilde, Brysbaert i Eyckmans iz 2020. godine i prilagođenom za potrebe ovog istraživanja).

Također, testirana je njihova vještina slušanja i čitanja s razumijevanjem te vještina pisanog izražavanja (kratak sastavak prema slikovnom predlošku) primjenom Cambridge testa na razini A2 komunikacijske jezične kompetencije. Regresijska analiza uputila je na oblike izvannastavnih aktivnosti koje (ni)su značajne za razvoj različitih jezičnih vještina. Implikacije za nastavu engleskoga kao stranog jezika u hrvatskome odgojno-obrazovnom sustavu ističu se na kraju izlaganja.

Ključne riječi: učenici mlađe školske dobi, engleski kao strani jezik, razvoj jezičnih djelatnosti, izvannastavni engleski

Extramural Activities and Language Skills Development of Young Learners of English

Abstract

English language acquisition is a process that takes place through an individual's interaction with various social structures, within which more or less diverse opportunities for exposure to and use of the target language are available (DFG, 2016). Young learners are capable of acquiring English through participation in extramural, that is, informal activities available to them across numerous (traditional and digital) media (e.g., Erk, 2021; Muñoz, Cadierno & Casas, 2018; Schurz & Sundqvist, 2022). This presentation introduces part of the results of the project *The Role of Informal Contact with English in the Process of Mastering English as a Foreign Language* (CroRIS ID 8590), which involved 195 Croatian learners of English as their first foreign language, aged 12 to 13. The study examined the relationship between different informal activities and the development of receptive language skills, as well as one productive skill—writing—in English. Participants completed a questionnaire on extramural contact with English (based on the questionnaire by De Wilde, Brysbaert & Eyckmans, 2020, and adapted for the purposes of this study). In addition, their listening and reading comprehension skills, as well as their writing skills (a short composition based on a picture prompt) were tested using a Cambridge exam at the A2 level of communicative language competence.

Regression analysis indicated the types of extramural activities that are (or are not) significant for the development of different language skills. Implications for English language teaching in the Croatian educational system are highlighted at the end of the presentation.

Keywords: young learners, English as a foreign language, language skills development, extramural English

Chrysoula Ganetsiou

International Hellenic University, Greece

ganetschr@gmail.com

Isaak Papadopoulos

International Hellenic University, Greece

isaakpapad@ihu.gr

Development of emerging writing skills for monolingual and bilingual children in early childhood

Abstract

Early writing is a cornerstone of emergent literacy. This study explores the development of written expression in monolingual and bilingual children during early childhood through the implementation of a six-month pedagogical intervention focused on strengthening emergent writing skills through systematic classroom activities that encouraged the production of authentic written samples within the preschool context. The sample included monolingual and bilingual children around the age of four. Participants were selected through convenience sampling, as children of the target age group who were already enrolled in the preschool setting were included in the study. A total of 199 writing samples were analysed using a tailored assessment rubric. The samples were evaluated across two main categories: *A – Scribbling and Drawings*, and *B – Letter-like Forms and Shapes*. The findings indicated substantial progress in *Category A*, with clear improvements in motor coordination, idea representation, language use, and engagement. In *Category B*, although children increasingly produced recognisable letter-like shapes and began integrating phonological elements, mastery of conventional writing and consistent phoneme–grapheme correspondence remained limited. A mixed-methods analysis was employed, combining both quantitative and qualitative approaches. Writing skills were found to progress gradually, underscoring the importance of early and systematic reinforcement. The results contribute to a deeper understanding of early writing development in both monolingual and bilingual children, highlight the

significance of targeted support for emerging writing, and emphasise the need for differentiated instructional strategies in early childhood education tailored to children's linguistic backgrounds. Recommendations for practical application in educational practice are provided.

Keywords: written word, emerging writing, authentic writing, scribbles, bilingualism, early childhood, preschool education

Razvoj početnih vještina pisanja kod jednojezične i višejezične djece u ranom djetinjstvu

Sažetak

Rani pisani izraz temelj je izranjajuće pismenosti. Ova studija istražuje razvoj pisanog izražavanja kod jednojezične i dvojezične djece u ranom djetinjstvu kroz provedbu šestomjesečne pedagoške intervencije usmjerene na jačanje vještina ranog pisanja putem sustavnih aktivnosti u vrtićkoj skupini, koje su poticale stvaranje autentičnih pisanih uradaka. Uzorak je obuhvatio djecu prosječne dobi od četiri godine, i jednojezičnu i dvojezičnu. Sudionici su odabrani prigodnim uzorkovanjem među djecom odgovarajuće dobi koja su već pohađala vrtić. Ukupno je analizirano 199 pisanih uzoraka primjenom prilagođenih obrazaca za vrednovanje. Uzorci su vrednovani u dvije glavne kategorije: *A – škrabanje i crteži* te *B – oblici nalik slovima*. Rezultati pokazuju znatan napredak u kategoriji A, s jasnim poboljšanjima u motoričkoj koordinaciji, predstavljanju ideja, upotrebi jezika i razini uključenosti. U kategoriji B djeca su sve češće stvarala prepoznatljive oblike nalik slovima i započinjala uključivanje fonoloških elemenata, ali ovladavanje konvencionalnim pisanjem i dosljedna povezanost fonema i grafema ostali su ograničeni. Provedena je mješovita metodološka analiza koja je kombinirala kvantitativne i kvalitativne pristupe. Uočeno je postupno napredovanje u vještinama pisanja, što naglašava važnost ranog i sustavnog poticanja.

Rezultati doprinose dubljem razumijevanju razvoja ranog pisanja kod jednojezične i dvojezične djece, ističu važnost ciljanog poticanja ranog pisanja te naglašavaju potrebu za

diferenciranim pedagoškim strategijama prilagođenima jezičnom podrijetlu djece. U zaključku se iznose preporuke za praktičnu primjenu u odgojno-obrazovnoj praksi.

Ključne riječi: pisana riječ, izranjajuće pisanje, autentično pisanje, škrabotine, dvojezičnost, rano djetinjstvo, predškolski odgoj i obrazovanje

Mirna Gilman Ranogajec

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

mgilman@ffos.hr

Ivana Martinović

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

imartinovic@ffos.hr

Dijaloško čitanje u obiteljskom okruženju: primjena PEER i CROWD tehnika

Sažetak

Pismenost je složen pojam koji uključuje vještine čitanja, pisanja, slušanja i govorenja. Jedan od početnih okružja u kojem se počinju stvarati temelji za razvoj pismenosti jest obitelj. Obiteljsko okruženje koje nudi slikovnice i aktivnosti koje uključuju čitanje s djecom, mogu utjecati na razvoj vještina rane pismenosti (Fekonja-Peklaj i Marjanović-Umek, 2011.). Dijaloško čitanje, kao interaktivna čitateljska aktivnost, potiče aktivno sudjelovanje djeteta u procesu konstruiranja značenja pri čitanju. U ovom kontekstu, tehnike PEER i CROWD (Whitehurst et. al., 1994.), koje uključuju strukturirane oblike poticanja, evaluacije, proširivanja i ponavljanja odgovora (PEER) te različite vrste poticajnih pitanja (CROWD), koriste se kako bi se dokazala korisnost dijaloškoga čitanja na razvoj vještine korištenja jezika, abecednoga znanja, fonološke svjesnosti i rječnika kod predškolske djece u kućnom, vrtićkom i školskom okruženju (Whitehurst et. al., 1994.; Morgan i Meier, 2008.; Simsek i Erdogan, 2015.; Pillinger i Vardy, 2022.). Cilj ovoga istraživanja jest ispitati kako različiti aspekti tehnika PEER i CROWD potiču interakciju djece u dobi od 3 do 5 godina tijekom dijaloškoga čitanja slikovnica u obiteljskome okruženju. U obzir se uzimaju razvojne razlike među dobnim skupinama te razina zahtjevnosti slikovnica, definirana rječničkom raznolikošću, gustoćom i sofisticiranošću (Malvern et al., 2004.). U istraživanju sudjeluje 20 djece i njihovih roditelja. Roditelji će čitati slikovnicu iz vlastite kućne knjižnice uz primjenu dobivenih uputa za tehnike PEER i CROWD. Čitanja će biti snimljena mobilnim uređajima, a videozapisi analizirani prema

učestalosti i vrsti pitanja te prema duljini, složenosti i leksičkom bogatstvu odgovora djece. Analiza primjene tehnika podrazumijeva kodiranje svakog elementa ciklusa PEER te svaka kategorija pitanja CROWD. Razina zahtjevnosti slikovnica procijenit će se kroz tri podkonstrukta rječničkoga bogatstva: rječničku raznolikost, rječničku gustoću i rječničku sofisticiranost. Rezultati će ponuditi smjernice roditeljima, odgajateljima i knjižničarima pri odabiru slikovnica i tipova poticajnih pitanja primjerenih uzrastu djece. Također će pridonijeti literaturi o ranoj pismenosti u hrvatskome kontekstu, u kojem dosad nisu sustavno analizirani učinci kombinacije tehnika PEER i CROWD u odnosu na zahtjevnost slikovnica i dobne razlike među djecom.

Ključne riječi: obiteljska pismenost, slikovnica, dijaloško čitanje, tehnike PEER i CROWD

Dialogic Reading in the Family Environment: Application of the PEER and CROWD techniques

Abstract

Literacy is a complex concept that encompasses the skills of reading, writing, listening, and speaking. One of the initial environments in which the foundations for literacy development begin to form is the family. A family environment that provides picture books and activities involving shared reading can influence the development of early literacy skills (Fekonja-Peklaj & Marjanovič-Umek, 2011). Dialogic reading, as an interactive reading activity, encourages the child's active participation in the process of constructing meaning during reading. In this context, the PEER and CROWD techniques (Whitehurst et al., 1994), which include structured forms of prompting, evaluating, expanding, and repeating responses (PEER), as well as different types of stimulating questions (CROWD), are used to demonstrate the benefits of dialogic reading for the development of language use, alphabet knowledge, phonological awareness, and vocabulary among preschool children in home, preschool, and school environments (Whitehurst et al., 1994; Morgan & Meier, 2008; Simsek & Erdogan, 2015; Pillinger & Vardy, 2022). The aim of this study is to examine the ways in which different aspects of the PEER and CROWD techniques encourage interaction among children aged 3 to 5

during dialogic reading of picture books in the family environment. Developmental differences between age groups are taken into account, as well as the level of difficulty of picture books, defined through lexical diversity, lexical density, and lexical sophistication (Malvern et al., 2004). The study involves 20 children and their parents. Parents will read a picture book from their home library while applying the provided instructions for the PEER and CROWD techniques. The reading sessions will be recorded on mobile devices, and the videos will be analysed according to the frequency and types of questions, as well as the length, complexity, and lexical richness of the children's responses. The analysis of the application of the techniques will involve coding each element of the PEER cycle and each category of CROWD questions. The level of difficulty of the picture books will be assessed through three sub-constructs of lexical richness: lexical diversity, lexical density, and lexical sophistication. The results will provide guidance to parents, educators, and librarians in selecting picture books and types of stimulating questions appropriate to children's developmental stages. They will also contribute to the literature on early literacy in the Croatian context, in which the combined effects of the PEER and CROWD techniques, in relation to the difficulty of picture books and age differences among children, have not yet been systematically analysed.

Keywords: family literacy, picture book, dialogic reading, PEER and CROWD techniques

Silvija Hanžić Deda

Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet

silvija.hanzicdeda@ufzg.hr

Kristina Klabučar

DV Jarun, Zagreb

kristinkla@gmail.com

Hrvatske malešnice kao poticaj ranom jezičnom razvoju i opismenjavanju

Sažetak

Jezični razvoj počinje od najranijih životnih faza kroz receptivne vještine, poput razumijevanja, i ekspresivne vještine, poput govora. Od početnih vokalizacija postupno vodi ka prepoznavanju riječi i oblikovanju rečenica. U predekspresivnom razdoblju (od rođenja do prve riječi) dijete razvija komunikacijske sposobnosti reakcijama na zvukove, lice govornika i osjetilno-motoričke aktivnosti (Kuvač Kraljević, 2015). Ta faza uključuje refleksno glasanje, gukanje, vokalne igre i slogovno brbljanje, što postavlja temelje fonološkoga razvoja i prelaska prema stvarnom govoru (Pavličević-Franić, 2005). Pojavom prve smislene riječi, obično između 10. i 14. mjeseca, dijete ulazi u ekspresivno razdoblje i počinje se koristiti jezikom kao komunikacijskim alatom (ibid.). Bogato jezično okruženje ima ključnu ulogu u poticanju toga procesa. Česti razgovori, jezično modeliranje i mogućnosti za samostalno izražavanje pridonose učinkovitijem razvoju jezika. Sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja također ima važnu ulogu jer stvara strukturirane prilike za razvoj. U tom kontekstu odgojitelji mogu poticati fonološku svijest, odnosno sposobnost prepoznavanja i upravljanja riječima, slogovima i fonemima. Fonološka svijest prepoznata je kao temeljna sastavnica pismenosti u jezicima s alfabetskim pismom (Kelić, 2019; Kuvač-Kraljević, Lenček i Matešić, 2019), a malešnice s pripadajućim aktivnostima posebno su učinkovite u njezinu poticanju (Mikulec i Rogulj, 2023). Istraživanja odnosa između malešnica i jezičnoga razvoja brojna su u engleskom jeziku, no istraživanja o hrvatskim malešnicama zasad su ograničena (Hanžić Deda, 2022). Stoga ovo istraživanje ispituje percepciju odgojitelja o ulozi hrvatskih malešnica u

ranome jezičnom razvoju. Upitnik su ispunili odgojitelji različitih profesionalnih profila, čime je dobiven uvid u njihovo razumijevanje jezičnoga razvoja, teorijsko znanje o fonološkoj svijesti i poznavanje hrvatskih malešnica. Rezultati pokazuju da je znanje prisutno, ali se njegove razine razlikuju ovisno o obrazovanju, iskustvu i osobnim interesima. Većina ispitanika istaknula je potrebu za dodatnim usavršavanjem o fonološkoj svijesti i malešnicama, a i za literaturom primjenjivom u odgojno-obrazovnoj praksi.

Ključne riječi: dječja književnost, fonološka svijest, jezični razvoj, malešnice, odgojitelji

Croatian Nursery Rhymes: Supporting Early Language and Literacy Development in ECEC

Abstract

Children begin developing language from the earliest stages of life through both receptive skills, such as comprehension, and expressive skills, such as speaking. From initial vocalisations to the first meaningful word (usually between 10 and 14 months), the child develops communication skills through responses to sounds, faces, and sensory-motor interactions, progressing from reflexive vocalisations, cooing, and babbling to the expressive use of language as a communicative tool (Kuvač Kraljević, 2015; Pavličević-Franić, 2005). A rich linguistic environment is essential for supporting this process. Frequent conversations, clear speech modelling, and opportunities for self-expression all contribute to more effective language development. Early Childhood Education and Care (ECEC) also plays an important role by creating structured opportunities for growth. Within this setting, educators can promote phonological awareness (PA), which refers to the ability to identify and manipulate words, syllables, and phonemes. PA is recognised as a fundamental component of literacy in alphabetic orthographies (Kelić, 2019; Kuvač-Kraljević, Lenček & Matešić, 2019), and nursery rhymes accompanied by related activities are particularly effective in fostering it (Mikulec & Rogulj, 2023). Research on the relationship between nursery rhymes and language development is extensive in English, but studies focusing on Croatian nursery rhymes remain limited (Hanžić Deda, 2022). This study examines the perceptions of ECEC educators regarding the role of Croatian

nursery rhymes in early language development. A questionnaire was completed by educators of different professional backgrounds, providing insight into their understanding of language development, their theoretical knowledge of PA, and their familiarity with Croatian nursery rhymes. The findings show that while knowledge is present, it varies depending on education, experience, and personal interests. Most participants emphasised the need for additional training on PA and nursery rhymes, as well as access to literature applicable in educational practice.

Keywords: children's literature, early childhood and preschool educators, language development, nursery rhymes, phonological awareness

Marinela Ivić

OŠ Zrinskih Nuštar

marinelaivic@gmail.com

Zrcala i kule – jezik bajki u službi formiranja rodni stereotipa u djece

Sažetak

Rad nastoji pokazati na koje načine jezik korišten u bajkama utječe na percepciju roda i dobi. Kao predlošci poslužile su kanonske europske bajke „Snjeguljica i sedam patuljaka“ braće Grimm i „Matovilka“, Charlotte-Rose de La Force i braće Grimm. U tim se, kao i mnogim drugim bajkama iz kanona, mladost, ljepota, poslušnost i pokornost uvijek povezuju s poželjnim ženskim osobinama i vrlinama, dok se istodobno zrela dob, starost, ambicija, žudnja i seksualnost povezuju s nepoželjnim ženskim osobinama i zlobom. U radu se navode konkretni primjeri jednostavnih, poznatih izraza i načini na koji su povezani formiranjem rodni stereotipa u djece. Središnji motivi i teme koji se ponavljaju poput zrcala i kula simboliziraju vrijednost definiranu vanjštinom percipiranom očima drugih, kontrolu nad autonomijom ženskoga tijela. Određeni događaji i trenuci u fabulama predložaka nedvojbeno podupiru rodne i starosne stereotipe poput ljepote sedmogodišnje Snjeguljice koja nadilazi ljepotu Zle Kraljice, izolacije dvanaestogodišnje Matovilke u kulu kako bi se očuvala njezina nevinost, ili odsijecanja njezine predivne kose kao kazne za seksualnost. Starije žene prikazuju se u negativnom svjetlu kao zavidne zlobnice, natprirodna ili nakazna bića, dok su mlađe pasivne, pokorne, poslušne i vične kućnim poslovima. Poruke koje takav jezik prenosi djeci vodi usvajanju rodni i dobnih stereotipa u kojima djevojčice uče da im je vrijednost neodvojiva od vanjskoga izgleda, dječaci moraju biti snažni spasitelji s urođenim pravom na kontrolu nad ženskom sudbinom, a starije su žene zle. U zaključnom dijelu ističe se važnost promjene pristupa jeziku kanonskih bajki i njihove reinterpretacije kako bi se dokinula praksa usvajanja štetni rodni i dobnih stereotipa u djece.

Ključne riječi: bajke, rodni stereotipi, dobn stereotipi, kontrola, ženska autonomija

Mirrors and Towers – The Language of Fairytales in the Service of Forming Gender Stereotypes in Children

Abstract

This paper seeks to show how the language of fairytales influences children's perception of gender and age. The literary examples used are canonical European fairytales: *Snow White and the Seven Dwarfs* by the Brothers Grimm and *Persinette/Rapunzel* by Charlotte-Rose de La Force and the Brothers Grimm. In these tales, as in many others from the canon, youth, beauty, obedience, and submissiveness are consistently associated with desirable female qualities and virtues, while maturity, age, ambition, desire, and sexuality are linked with undesirable female traits and malice. This paper provides examples of simple, familiar expressions and the ways in which they contribute to the formation of gender stereotypes in children. Central motifs and recurring themes, such as mirrors and towers, symbolise value defined through outward appearance as perceived by others, as well as control over the autonomy of the female body. Specific plot events clearly reinforce gender and age stereotypes: the beauty of seven-year-old Snow White surpassing that of the Evil Queen; the isolation of twelve-year-old Rapunzel in a tower to preserve her innocence; or the cutting of her beautiful hair as punishment for sexuality. Older women are portrayed negatively as envious villains or supernatural or grotesque beings, while younger female characters are depicted as passive, obedient, submissive, and skilled in domestic tasks. The messages communicated through such language lead to the adoption of gender and age stereotypes, teaching girls that their value is inseparable from physical appearance, boys that they must be strong saviours with an inherent right to control female destiny, and portraying older women as evil. The conclusion emphasises the need to change our approach to the language of canonical fairytales and reinterpret them to prevent the continued transmission of harmful gender and age stereotypes to children.

Keywords: fairytales, gender stereotypes, age stereotypes, control, female autonomy

Ivana Križanac

Osnovna škola Brodarica, Šibenik

ivana.krizanac@skole.hr

Umjetna inteligencija kao podrška učiteljima u vrednovanju pisanih radova

Sažetak

U suvremenoj nastavi Hrvatskoga jezika jedan od većih izazova jest to kako učenicima osigurati pravodobnu, jasnu i objektivnu povratnu informaciju o njihovim pisanim radovima, a istodobno sustavno pratiti njihov napredak. Tradicionalno vrednovanje često je vremenski zahtjevno i sklono subjektivnosti, dok kriterijsko vrednovanje zahtijeva precizno povezivanje s odgojno-obrazovnim ishodima i unaprijed definiranim kriterijima. Razvoj umjetne inteligencije učiteljima nudi nove mogućnosti upravo u tom području. Cilj rada jest prikazati iskustvo izrade i primjene prilagođenog UI modela za kriterijsko vrednovanje pisanih radova učenika drugoga razreda osnovne škole. Alat automatski procjenjuje sadržaj i jezik rada, ističe što je dobro i područja za poboljšanje te rezultate povezuje s odgojno-obrazovnim ishodima. Rad se temelji na komparativnoj analizi procjena koje daje UI model i procjena učitelja. Očekuje se da će primjena UI alata učiteljima uštedjeti vrijeme, povećati dosljednost ocjenjivanja i ojačati formativnu funkciju nastave, a učenicima i roditeljima omogućiti jasniji uvid u napredak.

Ključne riječi: umjetna inteligencija, kriterijsko vrednovanje, pisani radovi, primarno obrazovanje, Hrvatski jezik

AI as a Tool for Supporting Teachers in Assessing Pupils' Writing

Abstract

One of the main challenges in contemporary Croatian language teaching is how to provide students with prompt, clear, and objective feedback on their written work while

systematically monitoring their progress. Traditional assessment is often time-consuming and prone to subjectivity, whereas criterion-referenced assessment requires precise alignment with learning outcomes and predefined criteria. The development of artificial intelligence offers teachers new possibilities in this area. The aim of this paper is to present the design and application of a customised AI model for criterion-referenced assessment of second-grade students' writing in primary school. The tool automatically evaluates the content and language of students' work, highlights strengths and areas for improvement, and links the results to curriculum outcomes. The methodology is based on a comparative analysis of evaluations generated by the AI model and those provided by teachers. It is expected that the use of the AI tool will save teachers time, increase consistency in assessment, and strengthen the formative function of teaching, while also providing students and parents with a clearer insight into learning progress.

Keywords: artificial intelligence, criterion-referenced assessment, writing, primary education, Croatian language

Irena Krumes

Sveučilište u Slavonskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti

ikrumes@unisb.hr

Marina Ilić

Dječji vrtić Paola Cerueto, Bosna i Hercegovina

milicilic178@gmail.com

Utjecaj jezičnih igara na proširivanje leksika djece od pet do sedam godina

Sažetak

Razdoblje od pete do sedme godine života jedno je od najdinamičnijih u jezičnom razvoju djeteta. U tom vremenskom rasponu dijete usvaja složenije gramatičke strukture i naglo proširuje svoj leksički fond. Aktivni leksik koji dijete posjeduje uvelike određuje njegovu sposobnost razumijevanja, izražavanja, učenja i uspjeha u budućem školovanju. Bogat i funkcionalan leksik stoga je temelj ne samo jezično-komunikacijskog, nego i kognitivnog razvoja. Jedan od načina poticanja razvoja leksičkog fonda djeteta u toj dobi jest primjena jezičnih igara u radu s djecom.

Igra je prirodni kontekst u kojem djeca usvajaju nove jezične strukture pa se u radu žele prikazati rezultati akcijskog istraživanja provedenog u srpnju 2025. tijekom tri tjedna u Dječjem vrtiću Paola Cerueto na 23 djece, od kojih je 8 aktivno sudjelovalo u strukturiranom i metodički vođenom procesu rada. Aktivnosti su osmišljene tako da djeca u igri, pokretu, razgovoru i kreativnom izražavanju spontano usvoje nove riječi i obogate govor. Za potrebu istraživanja pripremljeni su pretest i posttest poznavanja riječi u svrhu usporedbe dobivenih rezultata prije i poslije provedenih jezičnih igara. Provedeno akcijsko istraživanje pokazalo je da osmišljena uporaba jezičnih igara doprinosi proširenju leksika djece, razumijevanju riječi, izražavanju emocija i općem govornom i socijalnom razvoju. Djeca su govorila složenijim rečenicama, sigurno su koristila nove riječi u svakodnevnom govoru, jasnije izražavala svoje misli i osjećaje vješto se uključujući u verbalne interakcije s vršnjacima.

Ključne riječi: rani leksički razvoj, dječji leksik, jezične igre, proširivanje dječjeg leksika, leksička kompetencija

The Impact of Language Games on Expanding the Lexicon of Children Aged Five to Seven

Abstract

The period from the age of five to seven is one of the most dynamic stages in a child's language development. During this time, children acquire more complex grammatical structures and rapidly expand their lexicon. The active lexicon a child possesses largely determines their ability to understand, express themselves, learn and succeed in later schooling, making rich and functional lexical development the foundation not only of linguistic and communicative but also of cognitive growth. One way to encourage the development of a child's word knowledge at this age is to use language games when working with children. Play is a natural context in which children acquire new language structures, and this paper presents the results of an action research study conducted over three weeks in July 2025 in the Paola Cerueto Kindergarten on a sample of 23 children, 8 of whom actively participated in a structured and methodically guided programme. The activities were designed to enable children to spontaneously acquire new words and enrich their speech through play, movement, conversation and creative expression. For the purpose of the research, a pre-test and a post-test of word knowledge were prepared to compare results before and after the language games. The action research showed that the structured use of language games contributed to expanding children's lexicon, improving word comprehension, enhancing emotional expression and supporting overall speech and social development. The children produced more complex sentences, confidently used newly acquired words in everyday communication and expressed their thoughts and feelings more clearly, while skilfully engaging in verbal interactions with peers.

Keywords: early lexical development, children's lexicon, language games, expanding children's vocabulary, lexical competence

Ina Kovačević

Dječji vrtić Belišće

ina.kovacevic2002@gmail.com

Vedrana Živković Zebec

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

vzivkovic@foozos.hr

Mirta Bijuković Maršić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

mmarsic@foozos.hr

Slikovnice i razvoj dječjih emocionalnih kompetencija

Sažetak

Djetinjstvo je razdoblje intenzivnoga emocionalnog razvoja u kojem djeca postupno uče prepoznavati, razumjeti i izražavati vlastite emocije. Prve su godine djetetova života važne za oblikovanje emocionalne pismenosti, a u tom procesu važnu ulogu imaju roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici, koji se koriste i sredstvima koja djeci mogu približiti emocije na zanimljiv i razumljiv način. Jedno od takvih sredstva jesu i slikovnice koje nemaju samo umjetničku ili jezičnu funkciju, već služe kao edukativno i terapijsko sredstvo u radu s djecom predškolske dobi. U toj dobi djeca još ne znaju samostalno kontrolirati emocije te im slikovnice pomažu u razumijevanju i osvještavanju vlastitih emocija, ali i u razvoju empatije.

Posljednjih su godina recepcijski vrlo prihvaćene problemske slikovnice koje obuhvaćaju spektar različitih tema i problema, uključujući i dječje izražavanje emocija, suočavanje s različitim emocionalnim stanjima te prilagodbu na nove životne situacije. Ovaj rad istražuje na koji način slikovnice utječu na prepoznavanje, razumijevanje i verbalizaciju emocija kod djece. Analizom slikovnica koje prikazuju osnovne emocije (sreća, ljutnja, strah) uvidjet će se kako su te emocije prikazane u odabranim slikovnicama i na koji način mogu utjecati na djetetove emocije, njihovo spoznavanje i primjereno izražavanje.

Ključne riječi: emocije, emocionalna pismenost, predškolska dob, problemske slikovnice
Sažetak

Picture Books and the Development of Emotional Competencies in Children

Abstract

Childhood is a period of intense emotional development during which children gradually learn to recognise, understand, and express their own emotions. The early years of a child's life are crucial for shaping emotional literacy, and in this process, parents and educational professionals play a significant role by using resources that can present emotions to children in an engaging and easy-to-understand way. One such resource is picture books, which serve not only an artistic or linguistic function but also act as educational and therapeutic tools in working with preschool-aged children. At this developmental stage, children are still unable to regulate their emotions independently, and picture books assist them in understanding and becoming aware of their own emotions, as well as in developing empathy. In recent years, problem-solving picture books have gained significant acceptance, encompassing a spectrum of diverse themes and issues, including children's expression of emotions, coping with various emotional states, and adaptation to new life situations. This paper investigates how picture books influence the recognition, understanding, and verbalisation of emotions in children. Through the analysis of picture books that depict basic emotions (happiness, anger, fear), it will be shown how these emotions are represented in the selected picture books and how they can influence a child's emotional understanding and appropriate expression.

Keywords: emotions, emotional literacy, preschool age, problem-solving picture books

Sunčica Kunić

Dječji vrtić Acuto, Zagreb

dvacuto@gmail.com

Katarina Aladrović Slovaček

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

kaladrovic@gmail.com

Povezanost jezične djelatnosti pisanja i stava učenika prema čitanju kao jezičnoj djelatnosti

Sažetak

Dijete je u suvremenom školskom sustavu izloženo brojnim poticajima za razvoj jezičnih djelatnosti kao temelja za svako daljnje usvajanje znanja i vještina. Upravo zato temeljni je cilj osnovnoškolskoga kurikula razvoj komunikacijske kompetencije, što podrazumijeva jednakomjeran razvoj svih četiriju jezičnih djelatnosti: slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Dok se djelatnosti slušanja i govorenja u ranome razdoblju razvijaju spontano, djelatnosti čitanja i pisanja, kao sekundarne djelatnosti, zahtijevaju složeniji pristup, kvalitetnu metodičku praksu i kontinuirani rad. Sve izraženiji manjak interesa za čitanje rezultira slabijom produktivnom djelatnošću, što se očituje u teškoćama pri oblikovanju rečenica i njihovoj nedovoljno razvijenoj strukturi, nerazumijevanju rječnika te posljedično poteškoćama u čitanju s razumijevanjem. Poteškoće se javljaju i prilikom samostalnoga pisanog izražavanja na zadanu temu. Upravo zato u drugom razredu jedne zagrebačke osnovne škole proveden je eksperimentalni program „Maštostvaraonica“ u školskoj godini 2023./2024., čiji je cilj bio poticanje rječnika tijekom triju mjeseci čitanjem priča u koje su inkorporirane jezične i dramske igre te glazbene aktivnosti. Prije provedbe programa i nakon njega s učenicima koji su sudjelovali u istraživanju (N = 35) proveden je upitnik o čitalačkim navikama te test jezičnih kompetencija na lingvističkoj i komunikacijskoj razini u kojemu su bila uklopljena i tri pisana zadatka u kojima su učenici trebali pokazati kompetenciju u jezičnoj djelatnosti pisanja u trima funkcionalnim stilovima (opis, pisanje poruke i

stvaranje pozivnice). Rezultati testa jezičnih kompetencije na lingvističkoj i komunikacijskoj razini povezani su međusobno te s ostvarenim uspjehom na sadržajnoj i pravopisno-gramatičkoj razini u jezičnoj djelatnosti pisanja svih triju pisanih radova, a i s čitalačkim navikama učenika. Očekuje se da učenici koji imaju bolje razvijene čitalačke navike (češće posjećuju knjižnicu, redovito čitaju i druge sadržaje osim lektire) imaju bolje rezultate na oba testa jezičnih kompetencija te u ostvarenosti jezične djelatnosti pisanja u svim trima pisanim radovima na sadržajnoj i gramatičko-pravopisnoj razini.

Ključne riječi: jezične djelatnosti, čitanje, pisanje, komunikacijske kompetencije

The Relationship Between the Language Activity of Writing and Students' Attitudes Towards Reading as a Language Activity

Abstract

In the contemporary school system, children are exposed to a variety of stimuli that foster the development of language skills, which form the foundation for all subsequent acquisition of knowledge and abilities. Accordingly, the primary aim of the elementary school curriculum is the development of communicative competence, which entails the balanced advancement of all four language skills: listening, speaking, reading, and writing. While listening and speaking emerge spontaneously during the early stages, reading and writing, classified as secondary skills, require a more complex approach, high-quality methodological practice, and sustained effort. The increasingly evident decline in interest in reading leads to weaker productive skills, manifested in difficulties with sentence construction and underdeveloped sentence structure, limited vocabulary comprehension, and, consequently, challenges in reading with understanding. Difficulties also arise in independent written expression on assigned topics. To address this, an experimental programme entitled *Maštostvaraonica* ("Imagination Workshop") was carried out in the second grade of a Zagreb primary school during the 2023/2024 academic year. The programme aimed to enhance vocabulary over the course of three months through story reading enriched with language and drama games, as well as

musical activities. Before and after the programme, students participating in the study (N = 35) completed a Reading Habits Questionnaire and a Language Competence Test at both linguistic and communicative levels. The test also incorporated three written tasks designed to assess students' writing skills across three functional styles: descriptive writing, composing a message, and creating an invitation. The results of the Language Competence Test at the linguistic and communicative levels were found to be mutually related, as well as correlated with performance at the content and orthographic-grammatical levels in the writing tasks, and with students' reading habits. It is anticipated that students with more developed reading habits, those who visit libraries more frequently and engage in reading beyond mandatory school texts, will achieve stronger outcomes on both language competence tests and in their performance in writing tasks across all three functional styles, at both the content and orthographic-grammatical levels.

Keywords: language skills, reading, writing, communicative competence

Maria Lahanidou

International Hellenic University, Greece

marialaxanidou@gmail.com

Sofia Stamati

International Hellenic University, Greece

sofiastamati29@gmail.com

Isaak Papadopoulos

International Hellenic University, Greece

isaakpapad@ihu.gr

The Affective Filter in Early Childhood Second Language Acquisition: Emotional Factors and Pedagogical Perspectives

Abstract

This study explores and analyzes how the affective filter can influence young children in the early stages of second language acquisition and learning. Through a comprehensive literature review on the subject, we arrive at the analysis of several key thematic areas. Initially, the focus is placed on second language acquisition, distinguishing it from language learning, as well as examining the stages and processes the brain and the child undergo during acquisition.

Subsequently, we delve into the theory of the affective filter and identify three key factors that influence it, depending on how children manage them both internally and externally. These factors are anxiety, motivation, and self-confidence. It is shown that the affective filter expands or contracts depending on the child's psychological state, with these three factors acting as catalysts in this process.

Building on contemporary perspectives in early language education (e.g., Rokita-Jaśkow, 2024; Schwartz, 2022), the study underscores how emotional dimensions—particularly anxiety, motivation, and self-confidence mediate the child's ability to process linguistic

input and engage meaningfully with learning opportunities. Through an extensive review of the relevant literature, the analysis situates the affective filter within both cognitive-developmental processes and ecological frameworks of pre-primary education, highlighting the dynamic interplay between the learner's internal states and external contexts such as family, peer relations, and teacher-student interactions.

The final chapter of this study discusses the impact of the affective filter on second language learning and highlights how self-confidence can serve as the key to organizing instruction in a way that supports both the child and the educator in developing the second language more effectively.

In conclusion, the objective of this paper is to raise awareness and educate new educators—and not only them—on the significance of the affective filter in relation to second language acquisition and learning, and to emphasize the importance of minimizing this filter to support the child's language development.

Keywords: affective filter, second language, acquisition, self-confidence, anxiety

Afektivni filter u usvajanju drugog jezika u ranom djetinjstvu: emocionalni čimbenici i pedagoške perspektive

Sažetak

Ovo istraživanje proučava i analizira utjecaj afektivnog filtra na djecu u ranim etapama usvajanja i učenja drugog jezika. Pregled relevantne literature upućuje na nekoliko ključnih tematskih područja koja se u radu detaljnije razrađuju. U početnom se dijelu pozornost usmjerava na usvajanje drugog jezika i njegovo razlikovanje od učenja jezika, kao i na razvojne etape i procese kroz koje dijete i njegov kognitivni sustav prolaze tijekom usvajanja. Potom se razmatra teorijski okvir afektivnog filtra te se izdvajaju tri ključna čimbenika koji na njega utječu, ovisno o tome kako ih dijete regulira u unutarnjim i vanjskim čimbenicima. Ti se čimbenici odnose na anksioznost, motivaciju i samopouzdanje. Pokazuje se da se afektivni filter može povećati ili smanjiti ovisno o psihološkom stanju djeteta, pri čemu navedeni čimbenici djeluju kao katalizatori u tom procesu. Nadovezujući se na suvremene pristupe ranome učenju jezika (npr. Rokita-

Jaśkow, 2023.; Schwartz, 2022.), u radu se naglašava kako emocionalne dimenzije – osobito anksioznost, motivacija i samopouzdanje – posreduju u djetetovoj sposobnosti obrade jezičnog unosa i aktivnog sudjelovanja u mogućnostima za učenje. Na temelju opsežnog pregleda relevantne literature analiza smješta afektivni filter u kontekst kognitivno-razvojnih procesa i ekološkog okvira predškolskog odgoja i obrazovanja, pri čemu se naglašava dinamična međuigra između djetetovih unutarnjih stanja i vanjskih utjecaja, poput obitelji, vršnjačkih odnosa i interakcija odgojitelja ili učitelja s djetetom. Završno poglavlje rada razmatra utjecaj afektivnog filtra na učenje drugog jezika te ističe kako samopouzdanje može biti ključno u oblikovanju nastave koja istodobno pruža podršku i djetetu i odgojno-obrazovnom djelatniku u učinkovitijem razvijanju drugog jezika. Cilj rada jest podići razinu osviještenosti i unaprijediti znanje budućih odgojitelja i učitelja – ali i svih drugih uključenih u odgojno-obrazovni proces – o važnosti afektivnog filtra u usvajanju i učenju drugog jezika te naglasiti potrebu njegova smanjivanja radi poticanja optimalnog jezičnog razvoja djeteta.

Ključne riječi: afektivni filter, drugi jezik, usvajanje, samopouzdanje, anksioznost

Gordana Lesinger

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

glesinger@foozos.hr

Od digitalne radoznalosti do medijski induciranih devijacija: subjektizacija i predikatizacija u dječjoj svakodnevicu medijskog diskursa

Sažetak

Djeca u suvremenom društvu odrastaju u digitalnom okruženju koje im omogućuje gotovo neograničen pristup raznovrsnim medijskim sadržajima, ali istodobno otvara niz pedagoških i društvenih izazova. Iako su regulatorni okviri i dobne oznake (12+, 15+, 18+) formalno prisutni, njihova se učinkovitost u praksi pokazuje ograničenom – djeca ih relativno lako zaobilaze, dok roditelji često podcjenjuju njihovu važnost ili ne posjeduju potrebne kompetencije za dosljedan nadzor. U takvom kontekstu regulatorni mehanizmi poput subjektizacije i predikatizacije postaju ključni u oblikovanju dječjih percepcija. Riječ je o diskurzivnim strategijama koje ne prenose samo informaciju, već i vrijednosni okvir te interpretativni ključ, čime se djeca suptilno usmjeravaju prema „ispravnim“ ili „očekivanim“ čitanjima sadržaja.

Rad se usredotočuje na analizu medijskih sadržaja (televizijskih priloga, reklama, internetskih platformi poput YouTubea i TikToka) s naglaskom na to kako se kroz diskurzivne i produkcijske prakse oblikuju obrasci dječje svakodnevice u digitalnom prostoru. Posebna pozornost posvećuje se fenomenu trivijalizacije („dječja posla“) koji u suvremenim komunikacijskim okolnostima prerasta u društveno relevantan problem, primjerice promoviranjem izazova na društvenim mrežama, prikrivenim oglašavanjem ili pojavom tzv. kidfluencera.

Cilj rada jest upozoriti na nužnost razvoja kritičke multimodalne pismenosti te osvještavanja komunikacijskih strategija koje oblikuju dječju percepciju digitalnoga sadržaja. Umjesto oslanjanja na formalne dobne oznake, potrebno je poticati aktivan i kritički odnos prema medijima, i u odgojno-obrazovnim institucijama, i u obiteljskom okruženju.

Ključne riječi: djeca i mediji; jezična manipulacija; subjektizacija i predikatizacija; digitalna radoznalost; kritička medijska pismenost

From Digital Curiosity to Media-Induced Deviations: Subjectivisation and Predicativisation in Children's Everyday Media Discourse

Abstract

Children today grow up in a digital environment that offers them almost unlimited access to a wide range of media content, while simultaneously presenting numerous pedagogical and social challenges. Although regulatory frameworks and age ratings (12+, 15+, 18+) formally exist, their real-world effectiveness is limited; children can bypass them with relative ease, while parents often underestimate their importance or lack the competencies required for consistent supervision. Within this context, mechanisms such as subjectivisation and predicativisation play a key role in shaping children's perceptions. These discursive strategies do not merely transmit information but also embed a value system and an interpretative lens, subtly directing children towards "appropriate" or "expected" readings of media content. The paper examines media materials – television segments, advertisements, and online platforms such as YouTube and TikTok – with a focus on how discursive and production practices construct patterns of children's everyday life in the digital sphere. Particular attention is paid to the phenomenon of trivialisation ("kids being kids"), which has evolved into a socially significant issue in contemporary communication environments, evident, for example, in the promotion of social-media challenges, covert advertising, or the rise of so-called kidfluencers. The aim of the paper is to highlight the necessity of developing critical multimodal literacy and strengthening awareness of the communication strategies that shape children's perception of digital content. Rather than relying solely on formal age ratings, it is essential to encourage active and critical engagement with media, both in educational settings and within the family context.

Keywords: children and media; linguistic manipulation; subjectivisation and predicativisation; digital curiosity; critical media literacy

Janja Lučić

Osnovna škola "Mladost" Osijek

janjalucic@gmail.com

Vršnjačkim čitanjem do jezičnog razvoja i čitalačke motivacije djece

Sažetak

Jedan od temeljnih zadataka odgojno-obrazovnog sustava u predškolskom i ranom školskom razdoblju jest razvoj jezičnih kompetencija i čitalačke motivacije djece. Vršnjačko čitanje predstavlja interaktivnu praksu koja potiče jezični, kognitivni, socijalni i motivacijski razvoj djece.

Cilj ovog rada jest prikazati vršnjačko čitanje kroz poduzetničke aktivnosti čitanja kod djece vrtićke i rane školske dobi, utemeljene na načelu suradničkog učenja, pri čemu djeca aktivno sudjeluju kao čitatelji i slušatelji u interakciji s vršnjacima.

Istraživanje je provedeno kvalitativnom metodom intervjua s 24 djeteta mješovite vrtićke skupine (5-6 godina) te 18 učenika 3. razreda osnovne škole. Djeca su prethodno sudjelovala u aktivnostima vršnjačkoga čitanja u kojima su školarci čitali priče vrtićkoj djeci, dok su vrtićka djeca sudjelovala slušanjem, pripovijedanjem i spontanim komentiranjem sadržaja. Vrtićka djeca (5-6 godina) odabrana su jer u toj razvojnoj dobi usvajaju temeljne jezične i komunikacijske vještine slušanjem i spontanim pripovijedanjem, a vršnjačko čitanje omogućuje im da razvijaju interes i motivaciju za čitanje i prije samog početka formalnog opismenjavanja. Njihova uloga bila je aktivno slušanje, pripovijedanje i komentiranje sadržaja koje su im čitali učenici 3. razreda. Intervjui su provedeni u manjim skupinama, s naglaskom na ispitivanje percepcije, interesa i motivacije za takav oblik čitanja. Analiza rezultata pokazuje da vršnjačko čitanje doprinosi jezičnom razvoju djece, potiče razmjenu ideja, spontani dijalog i osjećaj zajedništva.

Na temelju dobivenih nalaza, rad nudi smjernice za jačanje motivacije i interesa za čitanje osjećajem pripadnosti i zajedničkog iskustva, unaprjeđenjem suradnje odgojno-obrazovnih dionika, razvojem samopouzdanja, empatije i socijalnih vještina djece.

Naglašava se da djeca uživaju u procesu čitanja sa socijalnom interakcijom, a ne isključivo s evaluacijom od strane odraslih.

Ključne riječi: čitanje, pristup poučavanju, socijalne vještine, suradničko učenje, zajednica

Peer Reading for Children's Language Development and Reading Motivation

Abstract

One of the fundamental tasks of the educational system in the preschool and early school years is the development of children's language competences and reading motivation. Peer reading is an interactive practice that fosters children's linguistic, cognitive, social and motivational development. This paper aims to present peer reading through structured peer-led reading activities among preschool children and children in the early school years, based on the principles of collaborative learning, in which children actively participate as readers and listeners in interaction with their peers. The research was conducted using a qualitative method, involving interviews with 24 children from a mixed-age kindergarten group (aged 5–6 years) and 18 students in the 3rd grade of primary school. The children had previously taken part in peer reading activities in which primary school students read stories to kindergarten children, who engaged through listening, storytelling and spontaneous commenting on the content. Kindergarten children (aged 5–6 years) were selected because, at this developmental stage, they acquire basic language and communication skills through listening and spontaneous storytelling, while peer reading enables them to develop interest and motivation for reading even before the start of formal literacy instruction. Their role was to actively listen, narrate and comment on the content read to them by the 3rd-grade students. The interviews were conducted in small groups, with an emphasis on examining children's perceptions, interests and motivation for this form of reading. The analysis indicates that peer reading contributes to children's language development and encourages the exchange of ideas, spontaneous dialogue and a sense of community. Based on the findings,

the paper offers guidelines for strengthening motivation and interest in reading through a sense of belonging and shared experience, enhancing cooperation among educational stakeholders, and fostering children's self-confidence, empathy and social skills. The findings emphasise that children enjoy the reading process when it is embedded in social interaction rather than framed solely through adult evaluation.

Keywords: reading, teaching approach, social skills, collaborative learning, community

Rea Lujić Pikutić
Sveučilište u Zadru
rlujic@unizd.hr

Međujezično posredovanje u nastavi stranih jezika u RH

Sažetak

Međujezično posredovanje (engl. crosslinguistic mediation) ili jezična medijacija određuje se kao društvena aktivnost u kojoj se informacije prenose s jednog ili više jezika na druge radi pojašnjenja, tumačenja ili sažimanja (Stathopoulou et al., 2023:16). Budući da učenik, dok ovladava jezikom djeluje i kao posrednik, povezuje i pomaže u stvaranju i prenošenju značenja, nekad unutar jednog jezika, a nekad među različitim jezicima, ovu jezičnu djelatnost Vijeće Europe prepoznalo je u Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (ZEROJ, 2001).

Međutim, opisnici djelatnosti pojavili su se tek u Pratećem svesku ZEROJ- a (Companion volume, Council of Europe, 2018, 2020). U Republici Hrvatskoj su u međuvremenu napisani i objavljeni kurikulumi za strane jezike (2017) među čijim se odgojno-obrazovnim ishodima za 3. i 4. razred srednje škole namijenjenim učenicima nastavljajući nalaze i oni usmjereni ovladavanju navedenom djelatnošću. U svrhu utvrđivanja trenutnoga stanja stvari o pitanju nastavničkih uvjerenja i organiziranja nastavnih aktivnosti usmjerenih ostvarivanju tih ishoda upitnici su distribuirani srednjoškolskim nastavnicima francuskog, njemačkog i talijanskog jezika. Analiza je pokazala da opis međujezičnoga posredovanja u kurikulumima nije dovoljno detaljan, a da nastavnici, iako donekle nesigurni u svoju kompetenciju poučavanja međujezičnog posredovanja, provode aktivnosti onako kako ih propisuje kurikulum.

Ključne riječi: kurikulumi stranih jezika, medijacija, međujezično posredovanje, nastava stranih jezika

Crosslinguistic Mediation in the Context of Foreign Language Teaching in Croatia

Abstract

Crosslinguistic mediation, or language mediation, is defined as a social activity in which information is transferred from one or more languages into another for the purpose of clarification, interpretation or summarisation (Stathopoulou et al., 2023, p. 16). Learners, while acquiring a language, also act as mediators: they connect ideas and help create and convey meaning, sometimes within a single language and sometimes across different languages. For this reason, the Council of Europe recognised this linguistic activity in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR, 2001). However, descriptors for this activity appeared only in the Companion Volume to the CEFR (Council of Europe, 2018, 2020). In the meantime, foreign language curricula were developed and published in the Republic of Croatia (2017), and they include, among the learning outcomes for the 3rd and 4th grades of secondary school intended for advanced learners, those aimed at mastering this activity. To determine the current situation regarding teachers' beliefs and the organisation of teaching activities targeting these outcomes, questionnaires were distributed to secondary school teachers of French, German and Italian. The analysis revealed that the description of crosslinguistic mediation in the curricula is not sufficiently detailed and that teachers, although somewhat uncertain about their competence to teach crosslinguistic mediation, implement activities as prescribed by the curriculum.

Keywords: crosslinguistic mediation, foreign language curricula, foreign language teaching, mediation

Marija Maduna

Svučilište u Rijeci, Fakultet za logopediju

marija.maduna@student.uniri.hr

Gordana Dobravac

Sveučilište u Rijeci, Fakultet za logopediju

gordana.dobravac@uniri.hr

Maja Kelić

Sveučilište u Rijeci, Fakultet za logopediju

maja.kelic@uniri.hr

Usporedba pripovjednih vještina kod osnovnoškolske djece različitih jezičnih i kognitivnih profila

Sažetak

Pripovijedanje je bitna vještina u komunikacijskoj, društvenoj i akademskoj domeni (Janssen i sur., 2024, Trtanj, 2024). Djeca, međutim, odrastaju u različitim jezičnim kontekstima (od jednojezičnih do višejezičnih) i s različitim neurorazvojnim profilima (tipičnim ili atipičnim), što uvelike oblikuje njihov jezični razvoj, a time i pripovjedne vještine (Garraffa i sur., 2023). Budući da se pripovijedanje, zbog visoke ekološke valjanosti, sve češće koristi kao mjera djetetovih komunikacijskih sposobnosti (Maviš i sur., 2016; Squires i sur., 2014), važno je razlikovati učinke različitih jezičnih i kognitivnih profila na oblikovanje pripovijedanja.

U ovom se radu uspoređuju pripovjedne vještine na razini makrostrukture i mikrostrukture u trima skupinama osnovnoškolske djece prosječne dobi od 10 godina koje se razlikuju po jezičnim i kognitivnim profilima: djeca s poremećajem pažnje (N=15), dvojezični talijansko-hrvatski govornici (N=15) i jednojezični govornici hrvatskoga jezika (N=15). Podatci su prikupljeni pripovjednim elicitacijskim materijalom MAIN (Gagarina i sur., 2012) prilagođenim za hrvatski (Hržica i Kuvač Kraljević, 2019). Usporedba triju skupina pomaže u razjašnjavanju kako različiti jezični i kognitivni čimbenici utječu na

pripovjedne vještine djece. Dobivene spoznaje mogu pridonijeti razvoju dijagnostičkih postupaka te oblikovanju ciljanih intervencijskih strategija prilagođenih svakoj skupini djece.

Ključne riječi: pripovjedne vještine, djeca s poremećajem pažnje, dvojezičnost

Comparison of Narrative Skills in Primary School Children with Different Linguistic and Cognitive Profiles

Abstract

Narrative ability is a crucial skill across communicative, social and academic domains (Janssen et al., 2024; Trtanj, 2024). Children, however, grow up in diverse linguistic contexts (ranging from monolingual to multilingual) and with varying neurodevelopmental profiles (typical or atypical), which strongly shape their language development and, consequently, their narrative abilities (Garraffa et al., 2023). Given its high ecological validity, narrative production is increasingly used as a measure of children's communicative competence (Maviş et al., 2016; Squires et al., 2014), making it important to disentangle the effects of different linguistic and cognitive profiles on the development of narrative skills. This study compares narrative abilities at both the macrostructural and microstructural levels in three groups of primary school children with a mean age of 10 years, differing in linguistic and cognitive profiles: children with attention deficit ($N = 15$), bilingual Italian–Croatian speakers ($N = 15$) and monolingual Croatian speakers ($N = 15$). Data were collected using the MAIN narrative elicitation materials (Gagarina et al., 2012), adapted for Croatian (Hržica & Kuvač Kraljević, 2019). Comparing these three groups helps clarify how different linguistic and cognitive factors influence children's narrative skills, and the findings may contribute to the refinement of diagnostic procedures and the development of targeted intervention strategies tailored to the specific needs of each group of children.

Keywords: narrative abilities, children with attention-deficit, bilingualism

Valentina Majdenić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

vmajdenic@foozos.hr

Lorna Sušić

Osnovna škola „Grigor Vitez“ Osijek

lorna.susic@gmail.com

**Čitanje između tiska i ekrana:
kako digitalni mediji oblikuju navike djece mlađe školske dobi**

Sažetak

U suvremenom društvu djeca odrastaju u digitaliziranom komunikacijskom i obrazovnom okruženju u kojem su mediji sveprisutni i višefunkcionalni. Razvoj novih tehnologija, od pametnih telefona do interaktivnih aplikacija i internetskih platformi, značajno mijenja obrasce svakodnevne komunikacije, načine učenja te provođenja slobodnoga vremena. Time se neizbježno transformiraju i čitateljske prakse djece mlađe školske dobi, osobito izvan formalnoga obrazovnog sustava. Dok tradicionalne tiskane knjige i dalje imaju pedagošku, estetsku i odgojnu vrijednost, digitalni sadržaji sve više preuzimaju ulogu dominantnog oblika čitateljskog i medijskog iskustva.

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati specifične načine na koje digitalni mediji oblikuju izvanškolsko čitanje djece, s naglaskom na razlike u učestalosti, motivaciji i vrsti čitateljskih materijala. Analizirani su pozitivni aspekti digitalnih medija, poput povećane dostupnosti sadržaja, interaktivnosti i motivacijskog potencijala, ali i njihovi izazovi – smanjena koncentracija, površno čitanje te moguće zanemarivanje tiskanih knjiga. Osobita se pozornost posvetila ulozi roditelja jer oni posjeduju neposredan uvid u navike i preferencije djece u slobodnom vremenu.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 150 roditelja učenika mlađe školske dobi iz četiriju osnovnih škola u Osijeku (Osnovna škola Frana Krste Frankopana, Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osnovna škola Augusta Šenoe i Osnovna škola Tina Ujevića). Podaci su prikupljeni internetskim anketnim upitnikom, a njihova analiza omogućuje detaljan uvid

u obrasce čitateljskih navika djece u kontekstu rastuće digitalizacije. Rezultati istraživanja upućuju na dinamičnu i višedimenzionalnu prirodu dječjega čitanja u digitalnom dobu te otvaraju prostor za raspravu o balansiranju između tiskane i digitalne kulture čitanja.

Ovim se radom nastoji doprinijeti boljem razumijevanju odnosa između tradicionalnih i suvremenih čitateljskih praksi te ponuditi smjernice za pedagoški i didaktički rad usmjeren poticanju čitanja u različitim medijskim formatima.

Ključne riječi: čitateljske navike, digitalni mediji, djeca, slobodno vrijeme

Reading Between Print and Screen: How Digital Media Shape the Reading Habits of Early Primary School Children

Abstract

In contemporary society, children grow up in a digitalised communicative and educational environment in which media are ubiquitous and multifunctional. The development of new technologies, ranging from smartphones to interactive applications and online platforms, has significantly altered patterns of everyday communication, modes of learning and ways of spending leisure time. As a result, the reading practices of early primary school children are inevitably being transformed, particularly outside the formal educational system. While traditional printed books still retain their pedagogical, aesthetic and formative value, digital content is increasingly assuming the role of the dominant form of reading and media experience. The aim of this study was to examine the specific ways in which digital media shape children's out-of-school reading, with a focus on differences in frequency, motivation and types of reading materials. The analysis highlighted the positive aspects of digital media — such as greater accessibility of content, interactivity and motivational potential — as well as their challenges, including reduced concentration, superficial reading and the possible neglect of printed books. Special attention was devoted to the role of parents, as they have direct insight into their children's reading habits and preferences in leisure time. The research was conducted on a sample of 150 parents of early primary school pupils from four elementary schools in Osijek (Fran Krsto Frankopan Elementary School, Ljudevit Gaj Elementary School, August Šenoa Elementary School and Tin Ujević Elementary School). Data were collected through

an online survey questionnaire, and their analysis provides detailed insight into patterns of children's reading habits in the context of increasing digitalisation. The findings indicate the dynamic and multidimensional nature of children's reading in the digital age and open space for reflection on the balance between print and digital reading cultures. This paper aims to contribute to a better understanding of the relationship between traditional and contemporary reading practices and to offer guidelines for pedagogical and didactic work aimed at fostering reading across different media formats.

Keywords: reading habits, digital media, children, leisure time

Nina Mance

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
nmance@foozos.hr

Dorotea Milinović

Dječji vrtić Cvrčak Virovitica
dorotea.fereza@gmail.com

Uloga dijalektizama u predčitačkim vještinama djece

Sažetak

Utjecaj roditelja i odgojitelja na razvoj djeteta i njegovih sposobnosti i vještina ima veliku ulogu. Cilj je ovoga rada preko teorijskoga pregleda prikazati sliku o jezičnoj raznolikosti koja okružuje djecu u ranoj dobi. Razmatra se govorni razvoj djece kroz faze te proces usvajanja jezika, uz podjelu na predjezičnu i jezičnu fazu, s naglaskom na razvojne karakteristike u pojedinim dobnim skupinama. U radu se analizira uloga jezika u vrtićkom okruženju te širi jezični kontekst u kojem dijete odrasta, uključujući obitelj i lokalnu zajednicu. Glavni dio rada čini empirijsko istraživanje provedeno *online* anketom, kojom se ispitala prisutnost i utjecaj dijalektizama na predčitačke vještine djece. U istraživanju su sudjelovali odgojitelji i roditelji djece predškolske dobi koji se u svakodnevnom govoru susreću s dijalektalnim govorom, a dobiveni podatci statistički su obrađeni i interpretirani. Rezultatima istraživanja želi se uputiti na to koliko prisutnost dijalektizama u svakodnevnoj komunikaciji može imati i poticajan i otežavajući učinak na razvoj predčitačkih vještina, ovisno o načinu na koji se pristupa jeziku u vrtiću i kod kuće.

Ključne riječi: dijalekt, jezični razvoj, predčitačke vještine

The Role of Dialects in Children's Pre-Reading Skills

Abstract

The influence of parents and educators on a child's development and on their abilities and skills plays a significant role. The aim of this research is to provide a clearer picture of the linguistic diversity surrounding children at an early age through a theoretical overview. It examines children's speech development across different stages and the process of language acquisition, distinguishing between the pre-linguistic and linguistic phases and emphasising the developmental characteristics within different age groups. The paper analyses the role of language in the kindergarten environment, as well as the broader linguistic context in which the child grows up, including the family and the local community. The main section presents empirical research conducted using an online survey, which investigated the presence and impact of dialects on children's pre-reading skills. The research involved educators and parents of preschool children who regularly encounter dialectal speech in everyday communication. The collected data were statistically processed and interpreted. The results aim to highlight how the presence of dialects in daily communication can have both a stimulating and a challenging effect on the development of pre-reading skills, depending on how language is approached in kindergarten and at home.

Keywords: dialects, language development, pre-reading skills

Magdalena Matković

Osnovna škola Suhopolje

magdalena.matkovic15@gmail.com

Željko Rački

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

zeljkoracki2@gmail.com

Od pridjeva do uvida: Multidimenzionalna skalarna analiza (MDS) percepcije eksperimentalnog odgojno-obrazovnog programa

Sažetak

Analiza značenjskih sličnosti bipolarnih parova pridjeva provedena je radi istraživanja percepcije eksperimentalnog programa „Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja“, s ciljem kategorizacije semantičkih dimenzija pridjeva kojima se sudionici služe za opis programa te njihove uloge u oblikovanju percepcije, uzimajući u obzir pridjeve iz naslova. Sudionici su bili učitelji razredne i predmetne nastave iz pet matičnih i područnih osnovnih škola središnje kontinentalne Hrvatske ($N = 70$; 15 muškaraca, 55 žena; $M_{\text{dob}} = 42,43$, $SD = 9,49$; radno iskustvo $M = 16,89$, $SD = 9,77$), s najmanje šest mjeseci do godinu dana iskustva u provedbi programa. Mjerni instrument obuhvatio je 44 para bipolarnih pridjeva (npr. uravnotežen–neuravnotežen, kreativan–nekreativan, itd.), raspoređenih abecednim redom i ocjenjivanih na 7-stupanjskoj skali. Antonimi i negacije pridjeva oblikovali su strukturu semantičkog diferencijala koja omogućuje ispitivanje percepcija programa s aspekta zahtjevnosti, dinamike i kvalitete u odgoju i obrazovanju. Rezultati analize MDS pokazali su prirodnu raspodjelu pridjeva u dvije skupine: lijevi skup (fleksibilan, prilagodljiv, složen, promjenjiv, uključujući, koristan, primjeren, strukturiran, produktivan, progresivan, kvalitetan) označava stabilnost i organiziranost, dok desni skup (zahtjevan, iscrpljujući, kreativan, aktivan, dinamički, transparentan,

neograničavajući, integriran, relevantan, konstruktivan, unapređujući) odražava dinamičnost i operativnu učinkovitost. Metajezična analiza pridjeva pokazuje da su koordinirani na sintagmatskoj razini, semantički komplementarni i funkcionalno integrirani unutar odgojno-obrazovnog konteksta, tvoreći multidimenzionalan i hijerarhijski fleksibilan konceptualni skup. Korištenje bipolarnih parova pridjeva kao psiholingvističkoga instrumenta omogućilo je kvantitativnu i kvalitativnu evaluaciju mentalnih reprezentacija programa, anticipaciju (sadašnjih i budućih) kognitivnih, emocionalnih i motivacijskih reakcija sudionika, vizualizaciju dinamike stabilnosti i fleksibilnosti u percepciji odgojno-obrazovnih karakteristika te sustavno povezivanje jezičnih struktura s interpretativnim uvidima u organizacijsku narav i vrednovanje programa.

Ključne riječi: jezična percepcija, kognitivna procjena, mentalne reprezentacije, psiholingvistička analiza, semantičke dimenzije

From Adjectives to Insights: Multidimensional Scaling (MDS) of the Perception of an Experimental Educational Programme

Abstract

An analysis of the semantic similarities of bipolar adjective pairs was conducted to investigate the perception of the experimental programme "*Primary School as a Whole-Day School: A Balanced, Fair, Effective, and Sustainable System of Education*". The aim was to categorise the semantic dimensions of the adjectives used by participants to describe the programme and to examine their role in shaping perception, taking into account adjectives derived from the programme's title. Participants were classroom and subject teachers from five central and branch primary schools in central continental Croatia ($N = 70$; 15 men, 55 women; $M_{\text{age}} = 42.43$, $SD = 9.49$; work experience $M = 16.89$, $SD = 9.77$), each with at least six months to one year of experience implementing the programme. The measurement instrument comprised 44 pairs of bipolar adjectives (e.g., balanced–unbalanced, creative–uncreative), arranged alphabetically and rated on a 7-point scale.

Antonyms and negations of adjectives formed a semantic differential structure, enabling the examination of programme perceptions in terms of challenge, dynamism and quality in education. The MDS analysis revealed a natural distribution of adjectives into two clusters: the left cluster (flexible, adaptable, complex, changeable, inclusive, useful, appropriate, structured, productive, progressive, high-quality) indicated stability and organisation, while the right cluster (demanding, exhausting, creative, active, dynamic, transparent, non-restrictive, integrated, relevant, constructive, enhancing) reflected dynamism and operational efficiency. A metalinguistic analysis of the adjectives demonstrated that they are coordinated at the syntagmatic level, semantically complementary and functionally integrated within the educational context, forming a multidimensional and hierarchically flexible conceptual set. The use of bipolar adjective pairs as a psycholinguistic instrument enabled both quantitative and qualitative evaluation of participants' mental representations of the programme, anticipation of current and future cognitive, emotional and motivational responses, visualisation of the dynamics of stability and flexibility in the perception of educational characteristics, and systematic linking of linguistic structures with interpretative insights into the organisational nature and appraisal of the programme.

Keywords: linguistic perception, cognitive evaluation, mental representations, psycholinguistic analysis, semantic dimensions

Ana Mikić Čolić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

amikic@ffos.hr

Žargonizmi u dječjem jeziku

Sažetak

U ovome radu proučavaju se specifične riječi i izrazi kojima se djeca osnovnoškolske dobi koriste u svakodnevnom govoru, a koji pripadaju žargonu. Analizirat će se nastanak žargonizama s tvorbenog stajališta (najčešće sufiksacija i skraćivanje), njihovo značenje te pragmatički učinak. Istraživanje će obuhvatiti i analizu utjecaja medija i društvenoga okruženja na jezične navike djece te povezanost s konstrukcijom identiteta mladih govornika. Žargonizmi će se prikupiti iz dječjega govora intervjuima i analizom spontane govorne produkcije. Korpus tih riječi analizirat će se na tvorbenoj i semantičkoj razini kako bi se identificirali tvorbeni obrasci i značenja.

Očekuje se da će istraživanje pokazati kako djeca aktivno usvajaju i prilagođavaju žargonizme, koji odražavaju ne samo jezične promjene nego i socijalnu pripadnost te suvremene kulturne trendove. Posebna će se pozornost posvetiti usporedbi dječjih žargonizama s tendencijama u žargonu, ali i standardu hrvatskoga jezika općenito kako bi se utvrdilo mogu li se mladi govornici smatrati „predvodnicima“ jezičnih trendova.

Ključne riječi: žargonizmi, dječji jezik, razvoj govora, tvorba riječi, sociokulturni utjecaj

Jargonisms in Children's Language

Abstract

This paper will examine specific words and expressions used by upper primary school children in everyday speech that belong to jargon. The study will analyse the origin of jargonisms from a morphological perspective (most commonly suffixation and shortening), their meanings, and their pragmatic effects. The research will also include an

analysis of the influence of media and the social environment on children's language habits and their connection to the construction of young speakers' identities. Jargonisms will be collected from children's speech through interviews and an analysis of spontaneous speech production. The corpus of these words will be analysed at the morphological and semantic levels to identify word-formation patterns and meanings. It is expected that the research will show how children actively acquire and adapt jargonisms, which reflect not only linguistic changes but also social belonging and contemporary cultural trends. Special attention will be given to comparing children's jargonisms with tendencies in jargon more generally, as well as with the standard Croatian language, in order to determine whether young speakers can be considered "leaders" of language trends.

Keywords: jargonisms, children's language, speech development, word formation, sociocultural influence

Draženka Molnar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek

drazenka@ffos.hr

**Izgovor u učenju engleskoga jezika kod učenika rane školske dobi:
učiteljska iskustva i izazovi u nastavi**

Sažetak

Izgovor predstavlja temeljnu sastavnicu učenja stranoga jezika jer neposredno utječe na komunikacijsku kompetenciju i izvedbu. Od devedesetih godina prošloga stoljeća istraživanja na ovome području znatno su se proširila, pri čemu se osobito naglašava povezanost izgovora i komunikacijskih pristupa u poučavanju engleskoga kao stranoga jezika. Sve veća uloga engleskoga jezika kao jezika međunarodne komunikacije (Lingua Franca) usmjerila je pedagoški fokus s postizanja izvornojezičnoga naglaska na uzajamnu razumljivost, što je osobito značajno u suvremenim višejezičnim učionicama u kojima važnu ulogu imaju učitelji neizvorni govornici. Ovim istraživanjem manjega opsega obuhvaćena su dva međusobno povezana aspekta: (1) poteškoće s kojima se učenici rane školske dobi suočavaju pri usvajanju točnoga izgovora engleskoga jezika te (2) razmišljanja učitelja o izazovima u poučavanju izgovora, zajedno sa strategijama kojima nastoje odgovoriti na te izazove. Teorijski okvir rada donosi pregled istraživanja o obilježjima izgovora, čimbenicima koji utječu na njegovo usvajanje te pedagoškim postupcima namijenjenima učenicima rane školske dobi. Empirijski dio istraživanja proveden je sa šest učitelja engleskoga jezika u osnovnim školama u Osijeku. Podaci su prikupljeni upitnikom i polustrukturiranim intervjuima, a zatim su deskriptivno transkribirani i analizirani. Rezultati pokazuju da učenici često imaju poteškoća s tonom, artikulacijom pojedinih glasova, intonacijom i održavanjem prirodnoga ritma govora. Učitelji navode kako se u poučavanju koriste različitim tehnikama, među kojima se izdvajaju modeliranje, interaktivne igre, vizualna pomagala te aktivnosti usmjerene na razvijanje fonemske svijesti, a sve u cilju stvaranja poticajnoga i podržavajućega okruženja za učenje. Unatoč tomu, izgovor u nastavi često zauzima sporedno mjesto, što rezultira skromnijim napretkom učenika. Istraživanje upućuje na potrebu sustavnijega

uključivanja izgovora u kurikulume engleskoga jezika na primarnoj razini obrazovanja te naglašava važnost osposobljavanja učitelja za primjenu praktičnih strategija kojima se vježbanje izgovora integrira u komunikacijsko poučavanje jezika. Dobiveni rezultati pridonose aktualnim raspravama o tome kako najučinkovitije poduprijeti učenike rane školske dobi u postizanju razumljivoga i samouvjerenoga govora na engleskome jeziku.

Ključne riječi: izgovor, učenici rane školske dobi, engleski kao strani jezik, strategije poučavanja, komunikacijska kompetencija

Pronunciation in Young Learners of English: Teacher Reflections and Classroom Challenges

Abstract

Pronunciation is a central component of foreign language learning, as it directly influences both communicative competence and performance. Since the 1990s, research in this area has expanded considerably, emphasising the connection between pronunciation and communicative approaches to English as a Foreign Language (EFL). The growing importance of English as a Lingua Franca has shifted pedagogical focus from native-like accents to mutual intelligibility, which is particularly relevant in today's multilingual classrooms where non-native teachers play a prominent role. This small-scale study examined two interrelated aspects: (1) the challenges young learners encounter in acquiring accurate English pronunciation, and (2) teachers' reflections on the difficulties they face in teaching pronunciation, together with the strategies they employ to address these challenges. The theoretical framework provides an overview of research on pronunciation features, factors influencing acquisition and pedagogical techniques designed for young learners. The empirical part of the study involved six primary school English teachers in Osijek, Croatia. Data were collected through questionnaires and semi-structured interviews, which were descriptively transcribed and analysed. The findings indicate that learners frequently struggle with stress patterns, the articulation of individual sounds, intonation and maintaining a natural speech rhythm.

Teachers reported using a range of techniques, including modelling, interactive games, visual aids and activities that foster phonemic awareness, to create engaging and supportive learning environments. Despite these efforts, pronunciation often receives limited instructional attention, resulting in modest learner progress. The study underscores the need to prioritise pronunciation in EFL curricula at the primary level and highlights the importance of equipping teachers with practical strategies for integrating pronunciation practice into communicative language teaching. These findings contribute to ongoing discussions about how best to support young learners in achieving intelligible and confident spoken English.

Keywords: pronunciation, young learners, English as a Foreign Language, teaching strategies, communicative competence

Marija Mujukić

Dječji vrtić Potočnica, Zagreb

pranjic.marija@gmail.com

Vanja Šuško

Dječji vrtić Sunčana, Zagreb

vanja.susko@gmail.com

Povezanost ranoga učenja engleskoga jezika i razvoja fonološke svjesnosti u hrvatskome kao materinskome jeziku

Sažetak

U današnje vrijeme globalizacije i prilika za sve većom mobilnošću, usvajanje stranih jezika postaje potreba svih ljudi. Engleski jezik jedan je od šest službenih jezika Ujedinjenih naroda te se nalazi pri vrhu liste jezika koje govori najveći broj ljudi na svijetu. Upravo stoga mnogi roditelji djece rane i predškolske dobi biraju engleski jezik kao drugi jezik svoga djeteta pri upisu u vrtić. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) prepoznao je potrebu za usvajanjem stranih jezika od vrtićke dobi te se u njemu navodi, uz komunikaciju na materinskome jeziku, i komunikacija na stranim jezicima kao kompetencija potrebna za cjeloživotno učenje djece. Poznavanje bar jednoga stranoga jezika u kasnijem životu djeci otvara mnoga vrata i prilike za mobilnost i zaposlenje.

Razvoj fonološke svjesnosti i poznavanje slova u predškolskoj dobi prediktori su za kasniji uspjeh u čitanju, a sam osjećaj uspjeha u čitanju dovodi do većega samopouzdanja i osjećaja sigurnosti u vlastite potencijale kod djece. Stoga je cilj ovoga istraživanja bio ispitati povezanost ranoga učenja engleskoga jezika i razvoja fonološke svjesnosti kod djece predškolske dobi (od 5,5 do 7 godina). U istraživanju je sudjelovalo 41 dijete (N=41) iz dva dječja vrtića u gradu Zagrebu. Za ispitivanje fonološke svjesnosti korišten je Test fonološke svjesnosti, a uz njega i Test semantičke tečnosti. U eksperimentalnoj skupini sudjelovala su djeca uključena u posebni program ranog učenja engleskoga jezika, dok su

u kontrolnoj skupini sudjelovala djeca koja pohađaju primarni program. Rezultati su pokazali bolji uspjeh u glasovnoj analizi i sintezi kod djece eksperimentalne skupine u odnosu na djecu kontrolne skupine, no ta razlika nije u svakoj varijabli statistički značajna. Navedeni rezultati upućuju na potrebu provedbe daljnjih istraživanja o jezičnim i nejezičnim čimbenicima koji utječu na fonološku svjesnost djece rane i predškolske dobi.

Ključne riječi: engleski jezik, fonološka svjesnost, materinski jezik, predškolska djeca

Connection Between Early English Language Learning and the Development of Phonological Awareness in Croatian as a Mother Tongue

Abstract

In today's era of globalization and increasing mobility, the acquisition of foreign languages has become a necessity for many. English is one of the six official languages of the United Nations and is among the most widely spoken languages in the world, which is why many parents of early and preschool children choose English as their child's second language when enrolling them in kindergarten. The National Curriculum for Early and Preschool Education (2015) recognizes the importance of acquiring foreign languages from the kindergarten age and, in addition to communication in the mother tongue, lists communication in foreign languages as a key competence for children's lifelong learning. Knowing at least one foreign language opens many doors and provides opportunities for mobility and employment later in life. The development of phonological awareness and letter knowledge in preschool children are predictors of later reading success, and the experience of success in reading contributes to greater self-confidence and a sense of security in children's own abilities. Therefore, the aim of this study was to examine the relationship between early English language learning and the development of phonological awareness in preschool children (aged 5.5 to 7 years). The study involved 41 children (N = 41) from two kindergartens in the city of Zagreb. The Phonological Awareness Test and the Semantic Fluency Test were used. The experimental group consisted of children participating in a special early English language learning

programme, while the control group consisted of children attending the regular programme. The results showed better performance in phonemic analysis and synthesis among children in the experimental group compared to those in the control group, although this difference was not statistically significant for every variable. The findings indicate the need for further research on linguistic and non-linguistic factors that influence phonological awareness in early and preschool children.

Keywords: English language, mother tongue, phonological awareness, preschool children

Marija Oštrić

Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku

mbobanov1@unizd.hr

Sintaktička složenost pisane proizvodnje tijekom viših razreda osnovne škole

Sažetak

Tradicionalnim istraživanjima jezičnoga razvoja utvrđuje se i opisuje jezično stanje ispitanika u određenome trenutku ili nakon određenoga razdoblja, ali ne i sam razvoj, odnosno promjene u izvedbi pojedinca (Wind, 2012). Stoga se u okviru teorije složenih/dinamičnih sustava naglašava važnost longitudinalnih istraživanja te negira postojanje krajnjega jezičnoga stanja ili određenoga razvojnoga smjera. Tijekom jezičnoga razvoja izmjenjuju se različite faze (stagnacija, regresija, skokovi u razvoju), pri čemu se promjenjivost smatra prirodnom i iznimno važnom pojavom za utvrđivanje prijelaza između razvojnih faza (van Geert, 2003). Ispitanici iste razvojne dobi u istome ili sličnome obrazovnom okruženju razvijaju različite razvojne obrasce – jezično napreduju, ali različitim tempom i na različite načine (npr. napredovanje u različitim jezičnim podsustavima). Cilj ovoga rada jest prikazati sintaktički razvoj u pisanoj proizvodnji na hrvatskome standardnom jeziku dvaju učenika od petoga do osmoga razreda osnovne škole. Građu čine školske zadaće učenika (ukupno 15 uzoraka) prikupljene u razdoblju od 2018. do 2022. godine. Zadaće su pretipkane u programu *Microsoft Word*, a potom sintaktički raščlanjene prema sljedećim mjerama: PDI(r), prosječan broj riječi u rečenicama, prosječan broj rečenica, zastupljenost jednočlanih, dvočlanih i višečlanih rečenica, broj i udio nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica te indeks sintaktičke složenosti. Na temelju dobivenih rezultata izračunata je stopa promjene te su u programu *Microsoft Excel* izrađeni grafički prikazi koji jasno pokazuju različite razvojne putanje ispitanika. Budući da se u ovome radu analizirala isključivo sintaksa, nije moguće izvoditi zaključke o drugim jezičnim razinama. Rezultati ovoga istraživanja pridonose planiranju učinkovitijih obrazovnih programa i prilagodbi nastavnih metoda individualnim potrebama učenika.

Ključne riječi: jezični razvoj, pisana proizvodnja, sintaktička složenost, standardni jezik

Syntactic Complexity of Written Production in the Upper Grades of Primary School

Abstract

Traditional studies of language development typically assess and describe the linguistic status of participants at a specific point in time or after a given period, but they do not capture the developmental process itself or changes in individual performance over time (Wind, 2012). Consequently, within the framework of complex/dynamic systems theory, longitudinal research is emphasised and the notion of a final linguistic state or predetermined developmental trajectory is rejected. Language development involves alternating phases (e.g., stagnation, regression, developmental spurts), with variability considered a natural and highly significant indicator of transitions between developmental stages (van Geert, 2003). Learners of the same developmental age, even within identical or similar educational environments, may exhibit different developmental patterns—they progress linguistically, but at varying rates and through different pathways (e.g., advancement across different linguistic subsystems). The aim of this study is to present the syntactic development in written production in the standard Croatian language of two students from the fifth to the eighth grade of primary school. The corpus consists of 15 school essays collected between 2018 and 2022. The essays were transcribed in Microsoft Word and subsequently syntactically analysed using the following measures: MLU, average number of words per sentence, average number of sentences, the proportion of single-clause, two-clause and multi-clause sentences, the number and proportion of compound and complex sentences, and the index of syntactic complexity. Based on the obtained results, the rate of change was calculated, and graphical representations were created in Microsoft Excel, clearly illustrating the differing developmental trajectories of the two participants. As this study focused exclusively on syntax, no conclusions can be drawn regarding other levels of language. The findings contribute to the development of more effective educational programmes and to the adaptation of teaching methods to the individual needs of students.

Keywords: language development, written production, syntactic complexity, standard language

Isaak Papadopoulos

International Hellenic University, Greece

isaakpapad@ihu.gr

Efymia Karamané

International Hellenic University, Greece

karamane@ihu.gr

**From Listening to Speaking about Children's Rights:
The Lexical Choices of Future Educators**

Abstract

This study explores how education on children's rights influences the lexical usage and communicative competence of future educators. A multidimensional questionnaire was administered to 80 university students before and after completing the compulsory course *Children's Rights*. Beyond assessing awareness and attitudes, the study analysed students' lexical choices when defining, discussing and prioritising children's rights, using elements of discourse analysis to examine the depth, structure and variation of their responses. Special attention was paid to the transition from passive reception (listening to instruction) to active verbal expression (speaking about rights), tracking how this progression was reflected in students' use of specialised vocabulary and conceptual frameworks. Through qualitative discourse analysis of open-ended responses, the study identified shifts towards more precise, structured and pedagogically appropriate language following targeted instruction. Students demonstrated an enhanced ability to articulate complex social, ethical and legal concepts using child-friendly terminology and educational discourse practices. The findings suggest that systematic education on children's rights not only increases cognitive awareness but also significantly enriches students' communicative competence, supporting the development of critical language skills essential for professional practice in early childhood education. The study underscores the value of integrating structured language development strategies into human rights education, thereby advancing both cognitive and linguistic capacities.

Recommendations are provided for curriculum design that simultaneously promote social-justice awareness and strengthen future educators' skills in listening, speaking, and dialogic teaching about children's rights.

Keywords: children's rights, lexical competence, early childhood education, discourse analysis, awareness

Od slušanja do govora o dječjim pravima:

Leksički izbori budućih odgojitelja

Sažetak

Ova studija istražuje kako obrazovanje o dječjim pravima utječe na leksičku upotrebu i komunikacijsku kompetenciju budućih odgojitelja. Višedimenzionalni upitnik proveden je na uzorku od 80 studenata prije obveznoga kolegija „Dječja prava“ i nakon njegova završetka. Osim procjene razine informiranosti i stavova, analiza se usmjerila na leksičke izbore studenata pri definiranju, raspravi i prioritizaciji dječjih prava, koristeći se elementima analize diskursa za ispitivanje dubine, strukture i varijacija u njihovim odgovorima. Posebna je pozornost posvećena prijelazu s pasivnoga primanja informacija (slušanje nastave) na aktivno verbalno izražavanje (govor o pravima) te praćenje kako se taj napredak odražava u korištenju specijaliziranoga vokabulara i konceptualnih okvira.

Kvalitativna analiza diskursa odgovora na otvorena pitanja otkrila je pomake prema preciznijem, strukturiranijem i pedagoški prikladnijem jeziku nakon ciljane edukacije. Studenti su pokazali poboljšanu sposobnost artikuliranja složenih društvenih, etičkih i pravnih koncepata koristeći se terminologijom prilagođenom djeci i obrazovnim diskurzivnim praksama. Nalazi sugeriraju da sustavno obrazovanje o dječjim pravima ne samo da povećava kognitivnu svjesnost, nego i značajno obogaćuje komunikacijsku kompetenciju studenata, podržavajući razvoj ključnih jezičnih vještina važnih za profesionalnu praksu u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Studija naglašava važnost integriranja strategija za razvoj jezičnih vještina u obrazovanje o ljudskim pravima, čime se unapređuju i kognitivne i jezične sposobnosti budućih odgojitelja. U

radu se predlažu smjernice za oblikovanje kurikuluma koji istodobno promiče svijest o socijalnoj pravdi i jača vještine slušanja, govora i dijaloške nastave o dječjim pravima.

Ključne riječi: dječja prava, leksička kompetencija, rani i predškolski odgoj, analiza diskursa, svijest

Adriana Pavlinić Tomšić

OŠ Stjepana Kefelje, Kutina

adriana.pavlinic@gmail.com

**Od korpusa do učionice:
analiza intenzifikatora u udžbenicima i istraživanje njihove uporabe
u jezičnim vještinama učenika njemačkog kao stranog jezika**

Sažetak

Ovo istraživanje ispituje ulogu intenzifikatora u razvoju četiri jezične vještine – slušanja, govorenja, čitanja i pisanja – u kontekstu njemačkoga kao stranog jezika (DaF). Intenzifikatori poput *sehr*, *ganz*, *total* i *überaus* predstavljaju ključna jezična sredstva jer pojačavaju emocionalno i evaluativno značenje. Istraživanje kombinira korpusnu analizu triju serija udžbenika za učenje njemačkog kao drugog stranog jezika u srednjim školama s empirijskim istraživanjem recepcije i produkcije učenika na razinama A1-B2. Korpusna analiza istražuje pojavnost intenzifikatora u udžbeničkim materijalima, dok se empirijski dio usmjerava na njihovo prepoznavanje u slušanju i čitanju te na aktivnu upotrebu u govorenju i pisanju. Nalazi će se tumačiti u odnosu na ZEROJ, osobito u domeni komunikacijske i leksičko-pragmatične kompetencije. Preliminarni rezultati upućuju na to da su učenici uspješniji u prepoznavanju intenzifikatora nego u njihovoj produkciji, pri čemu preferiraju frekventne oblike (*sehr*, *ganz*). Istraživanje naglašava jaz između receptivne i produktivne upotrebe te ističe potrebu za sustavnijom integracijom intenzifikatora u udžbenike i nastavne materijale.

Ključne riječi: intenzifikatori, jezične vještine, njemački kao strani jezik, receptivna naspram produktivne kompetencije

The Role of Intensifiers in the Development of Language Skills in German as a Foreign Language

Abstract

This study examines the role of intensifiers in the development of the four language skills—listening, speaking, reading and writing—in the context of German as a Foreign Language (GFL). Intensifiers such as *sehr*, *ganz*, *total* and *überaus* represent important communicative resources, as they enhance both emotional and evaluative meaning. The research combines a corpus analysis of three textbook series used for teaching German as a second foreign language in secondary schools with an empirical investigation involving learners at levels A1–B2. The corpus analysis explores the occurrence of intensifiers in textbook materials, while the empirical part focuses on their recognition in listening and reading, as well as their active use in speaking and writing. The findings are interpreted in relation to the CEFR, particularly with regard to communicative and lexico-pragmatic competence. Preliminary results suggest that learners are more successful in recognising intensifiers than in producing them, showing a preference for frequent forms (*sehr*, *ganz*). The study highlights the gap between receptive and productive use and underscores the need for a more systematic integration of intensifiers into textbooks and teaching materials.

Keywords: intensifiers, German as a foreign language, language skills, receptive vs. productive competence

Morana Plavac

Eötvös József Főiskola, Mađarska

morana.plavac@gmail.com

Mukelefa Gavranović

Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom Miroslava Krleža, Mađarska

mikicailjazovic@hotmail.com

Uloga roditelja u poticanju dvojezičnosti kod djece

Sažetak

Dvojezičnost je sve češća pojava u današnjem suvremenom svijetu, a njezina najjednostavnija definicija odnosi se na sposobnost istodobnog usvajanja i korištenja dvaju ili više jezika. Taj proces može započeti rano. Cilj je ovoga rada ispitati potiču li roditelji dvojezičnost kod djece vrtićke dobi. Istraživanje je provedeno na dvadeset i sedam roditelja čija djeca pohađaju hrvatski vrtić u Pečuhu. Istraživanje je provedeno s pomoću ankete. Anketu je ispunilo i predalo dvadeset i sedam roditelja. Dobiveni rezultati pokazali su da u komunikaciji između roditelja i djece prevladava mađarski jezik.

Ključne riječi: dvojezičnost, jezik, uloga roditelja

The Role of Parents in Promoting Bilingualism in Children

Abstract

Bilingualism is an increasingly common phenomenon in today's modern world, and its simplest definition refers to the ability to acquire and use two or more languages simultaneously. This process can begin early. The aim of this paper is to examine whether parents encourage bilingualism in kindergarten-age children. The research was conducted among twenty-seven parents whose children attend a Croatian kindergarten in Pécs. The data were collected using a survey, which all twenty-seven parents completed and submitted. The results show that the Hungarian language predominates in communication between parents and children.

Keywords: bilingualism, language, role of parents

Ana Puljiz

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

anakosac@gmail.com

**Vrsta i duljina teksta kao čimbenici uspješnosti
učenika osnovnoškolske dobi u slušanju
s razumijevanjem na materinskome jeziku**

Sažetak

Jedan od glavnih ciljeva nastave hrvatskoga kao materinskoga jezika jest razvoj komunikacijske kompetencije, tj. osposobljavanje učenika za učinkovito sporazumijevanje na materinskome jeziku (Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik, 2019). Kako bi se taj cilj ostvario, nužno je jednakomjerno razvijati jezične djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja kojima se jezik realizira u uporabi.

Prvi kontakt djeteta i okoline ostvaruje se još u majčinoj utrobi upravo slušanjem; ono je na samome početku jezičnoga razvoja (Jelaska, 2005., Berk, 2015) i, zajedno s govorenjem, prethodi čitanju i pisanju. Slušanje s razumijevanjem veoma je važno i u obrazovanju; ono je temelj nastavnoga procesa u svim nastavnim predmetima i preduvjet uspješnoga učenja. Iako je dugo smatrano pasivnom jezičnom djelatnošću, danas je poznato da je slušanje aktivan i veoma složen proces čija uspješnost ovisi o brojnim jezičnim i izvanjezičnim čimbenicima (Mihaljević Djigunović, 2019). Baveći se jezičnom djelatnošću slušanja kod školaraca, u obzir treba uzeti izloženost digitalnim sadržajima kao važan čimbenik uspješnosti u zadacima slušanja. Česta izloženost kratkim i brzim medijskim sadržajima poput TikTok i YouTube videozapisa utječe na koncentraciju, pamćenje i obradu informacija.

Cilj je ovoga istraživanja usporediti dvije skupine učenika trećih, petih i sedmih razreda (N=100), od kojih će jedna biti kontrolna, a druga eksperimentalna. Objema skupinama bit će prezentiran isti sadržaj, ali u dvjema formama koje se razlikuju po duljini i jezičnoj složenosti. Nakon slušanja učenici će ispuniti test kojim će se ispitati pamćenje i

razumijevanje slušanoga sadržaja, a zatim će ispuniti kratki upitnik o doživljaju slušanoga sadržaja i nekim osobnim navikama poput izloženosti ekranima i tipovima digitalnih sadržaja koje najčešće konzumiraju. Usporednom analizom dobivenih podataka pokušat će se utvrditi utječe li duljina i struktura slušanoga sadržaja na uspješnost u slušanju s razumijevanjem kod učenika izvornih govornika hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: jezične djelatnosti, slušanje s razumijevanjem, slušanje u materinskome jeziku, jezik digitalnih medija

Text Type and Duration as Factors in Primary School Children's Success in Listening Comprehension in Their First Language

Abstract

One of the main goals of teaching Croatian as the first language is to develop communicative competence, i.e. to train students to communicate effectively in their first language (Curriculum of the school subject Croatian Language, 2019). In order to achieve this goal, it is necessary to develop the language activities of listening, speaking, reading and writing equally, through which language in use is realised. The first contact of a child with the environment is established in the mother's womb through listening, which marks the beginning of a child's language development (Jelaska, 2005; Berk, 2015) and, together with speaking, precedes reading and writing. Listening comprehension is also very important in education; it is the foundation of the teaching process in all school subjects and a prerequisite for successful learning. Although listening has long been considered a passive language activity, it is now known to be an active and highly complex process whose success depends on numerous linguistic and extralinguistic factors (Mihaljević Djigunović, 2019). When dealing with the language activity of listening in schoolchildren, exposure to digital content should be considered an important factor in success in listening tasks. Frequent exposure to short and fast-paced media content such as TikTok and YouTube videos affects concentration, memory and information processing. The aim of this study is to compare two groups of third-, fifth- and seventh-grade students (N = 100), with participants divided into a control and an experimental

group. Both groups will be presented with the same content, but in two forms differing in duration and linguistic complexity. After listening, students will complete a test to evaluate their memorisation and comprehension of the material, followed by a short questionnaire regarding their experience of the material and certain personal habits such as screen exposure and the types of digital content they most often consume. A comparative analysis of the data obtained will attempt to determine whether the length and structure of the listening content influence the success of listening comprehension among native speakers of Croatian..

Keywords: language activities, listening comprehension, listening in the first language, digital media language

..

Ksenija Romstein

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
kromstein@foozos.hr

Anja Tolj

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

„Ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije“:

Što nam statistički pokazatelji unutar zatvorskoga sustava govore o akademskim vještinama počinitelja kaznenih djela?

Sažetak

Statistička izvješća o stanju i radu kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i centara pokazuje kontinuirani porast broja počinitelja kaznenih djela koji imaju slabe akademske vještine. Tako je 2009. godine bez školske izobrazbe ili nezavršene osnovne škole udio

počinitelja kaznenih djela bio 9,32 %, dok je u 2023. godini takvih zatvorenika bilo 12,93 %. U padu je ukupan broj zatvorenika, a u porastu je broj zatvorenika koji ne znaju čitati, pisati i računati. Tijekom 2009. godine u hrvatskim kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima bilo je 3399 zatvorenika od kojih 0,17 % ne zna čitati, pisati ni računati, dok je 2023. godine bilo ukupno 2242 zatvorenika od kojih 0,40 % ne zna čitati, pisati ili računati. Iz tih se brojki nameće pitanje važnosti rane odgojno-obrazovne podrške socijalno marginaliziranim skupinama, uključujući podršku u savladavanju čitanja i pisanja kao temeljnih akademskih vještina i osnove daljnjega formalnog obrazovanja, odnosno rane identifikacije čimbenika rizika u kontekstu odgoja i obrazovanja kao mehanizama prevencije počinjenja kaznenih djela u odrasloj dobi, ali i prevencije recidivizma. Navedeno je moguće ostvariti užom suradnjom stručnjaka iz zatvorskog i probacijskog sustava te sustava odgoja i obrazovanja o čemu svakako vrijedi otvoriti dijalog.

Ključne riječi: akademske vještine, zatvorenici, odgojno-obrazovna podrška, prevencija, rehabilitacija

**"Can't Write, Can't Read, Doesn't Know Basic Arithmetic":
What Do Statistical Indicators Within the Prison System
Tell Us About the Academic Skills of Offenders?**

Abstract

Statistical reports on the state and activities of penitentiaries, prisons, correctional institutions and centres show a continuous increase in the number of offenders with poor academic skills. For example, in 2009 the share of offenders without formal schooling or with incomplete primary education was 9.32%, while in 2023 the share of such prisoners was 12.93%. While the total number of prisoners is decreasing, the number of those who cannot read, write or count is increasing. In 2009 there were 3,399 prisoners in Croatian penitentiaries, prisons and correctional institutions, of whom 0.17% could not read, write or count, whereas in 2023 there were 2,242 prisoners in total, 0.40% of whom lacked these skills. These figures raise the question of the importance of early educational support for socially marginalised groups, including support in mastering reading and writing as fundamental academic skills and as the basis for further formal education. This also includes the early identification of risk factors in the context of education as a mechanism for preventing criminal behaviour in adulthood, as well as preventing recidivism. This can be achieved through closer cooperation between experts in the prison and probation systems and those in the education system, a dialogue that certainly deserves attention.

Keywords: academic skills, prisoners, educational support, prevention, rehabilitation

Lidija Šaravanja

OŠ Vladimir Nazor, Čepin

lidija.saravanja@skole.hr

Ivana Marinić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

imarinic@foozos.hr

**Implicitno ili eksplicitno poučavanje gramatike:
Razvoj i validacija upitnika prilagođenog dijagnosticiranju
u nastavi engleskog kao stranog jezika**

Sažetak

Suvremena istraživanja u području poučavanja stranih jezika upućuju na to da se suvremeno poučavanje gramatike temelji na ravnoteži između eksplicitnog poučavanja temeljenog na pravilima i implicitnog učenja izloženošću i smislenim korištenjem jezika (vidi Ellis, 2006, Nassaji i Fotos, 2011). Ovaj rad istražuje stavove i strategije hrvatskih učenika sedmog razreda osnovne škole prema implicitnom učenju gramatike (usvajanje putem izloženosti i komunikacije) i eksplicitnom učenju gramatike (izravno objašnjenje i vježbanje pravila).

Preliminarni polustrukturirani intervjui upućuju na to da i visoko uspješni i ispodprosječni učenici preferiraju eksplicitna objašnjenja – prvi jer teže preciznosti i kontroli nad uporabom jezika, a drugi zbog osjećaja sigurnosti uslijed poznavanja pravila. Nasuprot tomu, učenici prosječnih postignuća često izbjegavaju gramatička objašnjenja i radije uče kroz komunikativne aktivnosti.

Na temelju tih spoznaja razvijen je i prilagođen Upitnik o preferencijama i strategijama učenja gramatike koji ispituje uporabu implicitnih i eksplicitnih strategija, metakognitivnu svjesnost i motivaciju – ključne čimbenike za usvajanje gramatike. Validacija upitnika uključuje kognitivno intervjuiranje ($N = 30$), analizu unutarnje dosljednosti (Cronbachov α) te eksploratornu faktorsku analizu ($N \geq 200$), u skladu s preporukama za izradu upitnika (Dörnyei i Taguchi, 2010).

Očekuje se da će rezultati omogućiti izradu profila učenika prema preferiranom pristupu gramatici, čime će nastavnici dobiti konkretne smjernice za prilagodbu nastave i usklađivanje komunikativnih i eksplicitnih metoda kako bi se zadovoljile raznolike potrebe učenika. Krajnji je cilj istraživanja osmisлити praktičan dijagnostički instrument koji nastavnici mogu lako primijeniti u svojoj nastavi kako bi poučavanje gramatike bilo u najvećoj mogućoj mjeri učinkovito i individualizirano.

Ključne riječi: gramatika, eksplicitno poučavanje, implicitno usvajanje, profil učenika, pristupi usvajanju

**Learner Preferences for Implicit and Explicit Grammar Instruction:
Developing and Validating an EFL Classroom-Friendly
Diagnostic Questionnaire**

Abstract

Current research in second language teaching indicates that contemporary grammar instruction is based on a balance between explicit teaching grounded in rules and implicit learning through exposure and meaningful use of the language (see Ellis, 2006, Nassaji and Fotos, 2011). This study investigates the attitudes and strategies of primary and secondary school learners toward implicit grammar learning (acquisition through exposure and meaningful use) and explicit grammar learning (direct explanation and rule-based practice).

Preliminary semi-structured interviews suggest that both high-achieving and below-average students tend to favor explicit explanations—the former motivated by a desire for precision and control, the latter by the security that rules provide. In contrast, students with average achievement levels often avoid grammatical explanations, preferring communicative activities for learning.

Building on these insights, we developed and adapted a Grammar Learning Preferences and Strategies Questionnaire (GLPSQ), which measures learners' use of implicit and explicit strategies, metacognitive awareness, and motivation—factors considered crucial for grammar acquisition. The validation procedures include cognitive interview ($N \approx 30$), internal consistency reliability analysis (Cronbach's α), and exploratory factor analysis (N

≥ 200), following recommended practices for questionnaire development (Dörnyei & Taguchi, 2010).

The expected outcomes include learner profiles based on preferred grammar learning approaches, enabling teachers to tailor instruction and balance communicative and explicit methods to address diverse learner needs. Ultimately, this research aims to deliver a user-friendly diagnostic instrument that teachers can readily implement to support more individualized and effective grammar instruction.

Key words: grammar, explicit teaching, implicit acquisition, student profile, acquisition approaches

Ivana Šenk Gergorić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
isgergoric@foozos.hr

Roditeljska zabrinutost i traženje stručne pomoći kod sumnje na komunikacijske i/ili jezično-govorne teškoće

Sažetak

Roditelji su ključni u ranim prepoznavanju odstupanja u komunikacijskom i jezično-govornom razvoju djeteta. Njihova zabrinutost, izvori informacija te postupci traženja stručne pomoći mogu značajno utjecati na pravodobno dijagnosticiranje i uključivanje u logopedsku terapiju. Cilj ovoga rada bio je utvrditi obrasce roditeljskih iskustava i postupaka vezanih uz komunikacijski i jezično-govorni razvoj djece, s posebnim naglaskom na izvore informacija, zabrinutost te odluke o traženju stručne pomoći pri čemu su razmatrani i sociodemografski čimbenici, obiteljska anamneza i pridružene teškoće djeteta.

Provedeno je istraživanje na uzorku od 219 roditelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj. Podatci su prikupljeni upitnikom Roditeljska iskustva i zabrinutost u vezi komunikacijskog i jezično-govornog razvoja djece konstruiranim za potrebe ovog istraživanja, a analizirani deskriptivnim i neparametrijskim statističkim metodama.

Roditelji su kao glavne izvore informacija o komunikacijskom i jezično-govornom razvoju naveli stručnu literaturu i interentske stranice. Zabrinutost za razvoj iskazalo je 58,45% roditelja, od kojih je 71,09% dovelo djecu na logopedsku procjenu, pri čemu je dijagnoza postavljena približno polovici djece. Zabrinuti roditelji češće su dovodili djecu na logopedске procjene, a njihova djeca češće su dobivala dijagnoze u odnosu na djecu roditelja koji nisu bili zabrinuti za njihov komunikacijski i/ili jezično-govorni razvoj. Pozitivna obiteljska anamneza bila je prisutna kod četvrtine djece koja su dobila logopedsku dijagnozu.

Rezultati upućuju na to da roditeljska zabrinutost često odražava prisutnost stvarnih teškoća te se može smatrati važnim signalom za pravovremeno upućivanje djeteta na

logopedsku procjenu. Dobiveni rezultati pružaju vrijedan uvid u obrasce roditeljskoga ponašanja i naglašavaju važnost edukacije roditelja i stručnjaka te razvoj učinkovitih sustava ranoga otkrivanja i intervencije.

Ključne riječi: roditeljska zabrinutost, komunikacijski razvoj, jezično-govorni razvoj, logopedska procjena, rana intervencija

Parental Concern and Help-Seeking in Suspected Communication and/or Speech and Language Difficulties

Abstract

Parents play a crucial role in the early recognition of difficulties in a child's communication and speech and language development. Their concern, sources of information and help-seeking behaviours can significantly influence timely diagnosis and referral to speech and language therapy. The aim of this study was to identify patterns of parental experiences and practices related to children's communication and speech and language development, with particular attention to sources of information, parental concern and decisions regarding professional help-seeking, while also considering sociodemographic factors, family history and associated difficulties in children. A cross-sectional study was conducted with a sample of 219 parents of preschool children in Croatia. Data were collected using the *Parental Experiences and Concerns Regarding Communication and Speech and Language Development* questionnaire, developed for the purposes of this study, and analysed using descriptive and non-parametric statistical methods. Parents identified professional literature and websites as the main sources of information on communication and speech and language development. Concern about their child's development was expressed by 58.45% of parents, of whom 71.09% sought a speech and language assessment, with a diagnosis established in about half of the cases. Concerned parents were more likely to bring their child for assessment, and their children were more frequently diagnosed compared with children of parents who had not expressed concern. A positive family history was reported in one quarter of children who received a speech and language diagnosis. The findings indicate that parental concern often reflects the presence of actual developmental difficulties and can be regarded as an

important signal for timely referral to speech and language assessment. The results provide valuable insight into parental behavioural patterns and highlight the importance of educating both parents and professionals, as well as the need for effective early detection and intervention systems.

Keywords: parental concern; communication development; speech and language development; speech and language assessment; early intervention

Ivana Trtanj

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
itrtanj@foozos.hr

Višnja Pavičić Takač

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet
vpavicic@ffos.hr

Metadiskursna pitanja u udžbeničkom diskursu: usporedba dviju disciplina⁷

Sažetak

Udžbenici imaju središnju ulogu u hrvatskom obrazovnom sustavu, osobito u osnovnoj školi, gdje često predstavljaju primarni, pa i isključivi izvor znanja za učenike. Iako se udžbenici definiraju kao obvezan nastavni materijal koji omogućuje ostvarivanje svih obrazovnih ishoda propisanih kurikulumom, njihov jezični aspekt još je uvijek relativno nedovoljno istražen, osobito u kontekstu strategija kojima se potiče čitateljeva uključenost i interakcija s tekстом. Ovaj rad usmjeren je na analizu uporabe pitanja kao metadiskursnih oznaka uključivanja (engl. *engagement markers*) s ciljem ispitivanja njihove učestalosti i funkcije u udžbeničkom diskursu. Istraživanje uključuje kvalitativnu i kvantitativnu analizu triju udžbenika prirode i triju udžbenika povijesti za 5. razred osnovne škole. Analiza je utemeljena u Hylandovoj teoriji metadiskursa (2002, 2005), prema kojoj pitanja u tekstu ne služe samo informiranju, već i uspostavi dijaloga s čitateljem, vođenju kroz interpretaciju i pozicioniranje čitatelja u odnosu na tekst. Pitanja su klasificirana prema funkciji metodom indukcije u sljedeće kategorije: retorička, reflektivna, dijaloška, direktna pitanja, pitanja za provjeru razumijevanja te hipotetska pitanja. Rezultati pokazuju da su pitanja znatno češća u udžbenicima povijesti nego u udžbenicima prirode. Detaljnija usporedba otkriva da pitanja u povijesnim udžbenicima

⁷ Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom HRZZ-IP-2024-05-2755 *Rana disciplinarna pismenost na hrvatskome: obilježja udžbeničkoga diskursa*.

češće pozivaju učenike na analizu izvora, razmatranje različitih perspektiva i kritičko promišljanje, dok pitanja u udžbenicima prirode uglavnom potiču na iznošenje znanstvenih tvrdnji i argumentaciju. Takva upotreba pitanja odražava specifične zahtjeve pojedinih nastavnih predmeta i pridonosi razvoju disciplinarnе pismenosti učenika jer potiče usvajanje načina razmišljanja karakterističnih za određeno znanstveno područje. Pitanja u udžbenicima imaju važnu pedagošku i kognitivnu funkciju – usmjeravaju pozornost, potiču angažiranost te aktivno uključuju učenika u proces razumijevanja i oblikovanja znanja.

Ključne riječi: udžbenički diskurs, metadiskurs, pitanja, disciplinarna pismenost, priroda i povijest

Metadiscursive Questions in Textbook Discourse: A Comparison of Two Disciplines⁸

Abstract

Textbooks play a central role in the Croatian education system, especially in primary school, where they often serve as the primary—sometimes exclusive—source of knowledge for students. Although textbooks are defined as mandatory teaching materials designed to support the achievement of all curriculum-specified learning outcomes, their linguistic dimension remains relatively underexplored, particularly in the context of strategies that foster reader engagement and interaction with the text. This study focuses on the use of questions as metadiscursive engagement markers, aiming to examine their frequency and function within textbook discourse. The research includes a qualitative and quantitative analysis of three science and three history textbooks for the fifth grade of primary school. The analysis is grounded in Hyland's theoretical framework (2002, 2005), which posits that questions in texts do not only serve to inform but also establish a dialogue with the reader, guide interpretation and position the reader in relation to the

⁸ This paper was funded by the Croatian Science Foundation under the project HRZZ-IP-2024-05-2755 *Early Disciplinary Literacy in Croatian: Features of Textbook Discourse*.

content. The questions were classified according to their function using an inductive method into the following categories: rhetorical, reflective, dialogic, direct, comprehension-checking and hypothetical. The results show that questions appear significantly more often in history textbooks than in science textbooks. A more detailed comparison reveals that questions in history textbooks tend to encourage source analysis, consideration of multiple perspectives and critical thinking, whereas questions in science textbooks primarily prompt students to articulate scientific claims and provide argumentation. This usage reflects the specific demands of each subject area and contributes to the development of students' disciplinary literacy by fostering modes of thinking typical of each academic domain. Questions in textbooks thus serve not only as rhetorical tools but also fulfil important pedagogical and cognitive functions—they direct attention, promote engagement and actively involve students in the process of understanding and constructing knowledge.

Keywords: textbook discourse, metadiscourse, questions, disciplinary literacy, science and history

Višnja Vekić-Kljaić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
vvkljaic@foozos.hr

Magdalena Šimatić

Dječji vrtić Osijek, Osijek, Hrvatska
simaticm0@gmail.com

Ema Kasač

Dječji vrtić Osijek, Osijek, Hrvatska
ema.kasac@gmail.com

Stavovi odgojitelja o važnosti suvremenih medija u poticanju komunikacijskog razvoja djece

Sažetak

Suvremeno djetinjstvo obilježeno je sveprisutnošću različitih medija koji usmjeravaju dječje svakodnevno iskustvo te otvaraju nove mogućnosti učenja, izražavanja i komunikacije. U takvom kontekstu odgojitelji imaju temeljnu ulogu u promišljenom i svrhovitom uključivanju medija u odgojno-obrazovni proces. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati stavove odgojitelja o važnosti i načinima korištenja medija u poticanju komunikacijskoga razvoja djece rane i predškolske dobi. Istraživanje je provedeno online anketom koja je sadržavala pitanja strukturirana s pomoću Likert-skale. Sudjelovali su odgojitelji iz različitih predškolskih ustanova Republike Hrvatske. Rezultati pokazuju da odgojitelji prepoznaju medije kao vrijedan poticaj dječjoj kreativnosti, mašti, komunikaciji, suradnji, istraživačkom učenju i povezivanju iskustava iz različitih područja. Ipak, u praksi ih najčešće koriste za pedagoško dokumentiranje procesa učenja, dok su aktivnosti usmjerene na poticanje slobodnog izražavanja i kreativnosti visoko vrednovane, ali rjeđe zastupljene. Istodobno ističu i moguće rizike, poput izlaganja djece neprimjerenom sadržaju, poticanja pasivnosti i smanjene koncentracije, što upućuje na potrebu za pozornim planiranjem i nadzorom medijskih aktivnosti u okruženju dječjega

vrtića. Rezultati istraživanja pokazuju važnost sustavne podrške i profesionalnog usavršavanja odgojitelja u području medijske i digitalne pismenosti kako bi se osnažilo njihovo kompetentno i odgovorno korištenje medija. Time bi se potencijali medija mogli iskoristiti u najvećoj mogućoj mjeri, a negativni učinci svesti na najmanju moguću mjeru, što doprinosi cjelovitom i kvalitetnom razvoju komunikacijskih i drugih kompetencija djece.

Ključne riječi: komunikacijski razvoj, mediji, odgojno-obrazovni kontekst, predškolska dob

Educators' Attitudes on the Importance of Contemporary Media in Fostering Children's Communication Development

Abstract

Contemporary childhood is characterised by the omnipresence of various media that shape children's everyday experiences and open new possibilities for learning, expression and communication. In this context, educators play a fundamental role in the thoughtful and purposeful integration of media into the educational process. The aim of this study was to examine educators' attitudes on the importance of media and the ways in which it is used to foster the communication development of children in early and preschool age. The research was conducted through an online survey containing questions structured using a Likert scale. Participants were educators from various preschool institutions across the Republic of Croatia. The results show that educators recognise media as a valuable stimulus for children's creativity, imagination, communication, collaboration, exploratory learning and connecting experiences across different domains. However, in practice they most often use media for pedagogical documentation of the learning process, while activities aimed at encouraging free expression and creativity are highly valued but less frequently implemented. At the same time, they highlight possible risks, such as exposing children to inappropriate content, encouraging passivity and reducing concentration, which indicates the need for careful planning and supervision of media activities in the kindergarten environment. The

findings highlight the importance of systematic support and professional development for educators in the field of media and digital literacy in order to strengthen their competent and responsible use of media. This would allow the full potential of media to be utilised while minimising negative effects, thereby contributing to the holistic and high-quality development of children's communication and other competences.

Keywords: communication development, media, educational context, preschool age

Jelena Vignjević

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

jelena.vignjevic@ufzg.hr

**Strategije tumačenja riječi u udžbeničkom diskursu
namijenjenom djeci mlađe školske dobi**

Sažetak

U sadržajima koje pred njih stavljaju udžbenici, djeca se susreću s brojnim njima nepoznatim riječima. Kako razumijevanje teksta ovisi o razumijevanju pojedinih riječi od kojih je sazdan, prisutnost većeg broja nepoznatih riječi može uvelike otežati učenikovo razumijevanje teksta te posljedično uspjeh u ostvarivanju zadataka vezanih uz taj tekst. Primjerenim tumačenjem udžbenički diskurs može djeci značajno olakšati konceptualizaciju značenja riječi i pojmova s kojima se prvi put susreću.

S ciljem stjecanja uvida u strategije kojima se koriste udžbenici pri tumačenju riječi i pojmova, načinjena je analiza udžbeničkoga diskursa namijenjenoga nastavnim predmetima Hrvatski jezik, Priroda i društvo i Matematika, od 1. do 4. razreda osnovne škole. Rezultati analize pokazali su da se nepoznate riječi i pojmovi u udžbenicima tumače različitim tekstnim i vizualnim sredstvima, a pri tekstnom tumačenju riječi i pojmova najčešće su zastupljene sljedeće strategije tumačenja: definiranje (navođenjem višeg rodnog pojma i specifične razlike), objašnjavanje (kontekstualizacijom, oprimjerenjem i sl.) te navođenje bliskoznačnih riječi (sinonima).

Ključne riječi: nepoznate riječi, strategije tumačenja, udžbenički diskurs

Strategies for Interpreting Words in Textbook Discourse

Intended for Younger School-Age Children

Abstract

In the content presented to them by textbooks, children encounter numerous words that are unfamiliar to them. Since understanding a text depends on understanding the individual words from which it is constructed, the presence of many unfamiliar words can greatly hinder a student's comprehension and, consequently, their success in completing tasks related to that text. With appropriate interpretation, textbook discourse can significantly facilitate children's conceptualisation of the meanings of words and concepts they encounter for the first time. With the aim of gaining insight into the strategies used by textbooks when interpreting words and concepts, an analysis of textbook discourse intended for the subjects Croatian Language, Nature and Society, and Mathematics, from the first to the fourth grade of primary school, was conducted. The results of the analysis showed that unknown words and concepts in textbooks are interpreted using various textual and visual means. In the textual interpretation of words and concepts, the following strategies are most frequently used: defining (by citing a higher-level term and specific distinguishing features), explaining (through contextualisation, providing examples, etc.) and citing similar words (synonyms).

Keywords: interpretation strategies, textbook discourse, unknown words

Ines Voršič

Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, Slovenija

ines.vorsic@um.si

Barbara Bednjički Rošer

Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, Slovenija

barbara.bednjicki@um.si

Slikovnica kao polazište za razvoj rječnika i emocionalne pismenosti djece

Sažetak

Emocionalno-socijalni razvoj jedno je od važnijih razvojnih područja u ranome djetinjstvu jer se već vrlo mala djeca susreću s paletom emocija koje tek uče prepoznavati, na njih reagirati i izražavati ih. Izražavanjem temeljnih emocija, poput straha, ljutnje, radosti, tuge, gađenja i iznenađenja, djeca okolini u kojoj odrastaju signaliziraju vlastite potrebe. Postupnim izražavanjem vlastitih emocija uče razumjeti i emocije drugih ljudi, što im omogućuje razvoj empatije. Izražavanjem emocija koje doživljavaju i prepoznaju, djeca ujedno razvijaju i svoju metajeziku sposobnost. Emocionalna pismenost stoga je usko povezana s razvojem govora i rječnika, koji kao temeljne sastavnice čitalačke pismenosti obuhvaćaju i upotrebu izraza za emocionalna stanja. Značajan utjecaj na razvoj sposobnosti prepoznavanja i verbaliziranja emocija, poticanja govora te uspostavljanja međuljudskih odnosa u ranome djetinjstvu ima čitanje književnih slikovnica.

Slikovnice koje uključuju opise doživljavanja i izražavanja različitih emocija te načine na koje se književni likovi s njima suočavaju omogućuju djeci uživanje u likove, lakše prepoznavanje i izražavanje vlastitih emocija, a istodobno tijekom čitanja u ilustracijama traže univerzalne vanjske znakove emocija, prepoznatljive u mimici lica i govoru tijela. Na primjeru odabranih slikovnica, posebno usmjerenih na recepciju straha, predstavljamo leksičke značajke i jezične aktivnosti s pomoću kojih djeca u predškolskoj i ranoj školskoj dobi mogu usvojiti govorne vještine te tako učinkovitije razvijati svoju socijalno-emocionalnu kompetenciju.

Ključne riječi: čitanje slikovnica, razvoj govora, rječnik, emocije, strah

Picture Books as a Starting Point for Developing Children's Vocabulary and Emotional Literacy

Abstract

Emotional and social development is one of the key areas of early childhood, as even very young children encounter a wide range of emotions that they are only beginning to recognise, respond to and express. By expressing basic emotions such as fear, anger, joy, sadness, disgust and surprise, children communicate their needs to those around them. Over time, through expressing their own emotions, they also learn to understand the emotions of others, which fosters the development of empathy. Expressing and recognising emotions further supports the development of children's metalinguistic awareness. Emotional literacy is therefore closely connected to the development of speech and vocabulary, which, as building blocks of reading literacy, also include the ability to name and understand emotional states. Reading literary picture books has a significant impact on the development of children's ability to recognise and verbalise emotions, stimulate speech and build interpersonal relationships in early childhood. Picture books that portray the experience and expression of emotions, as well as the strategies used by literary characters to cope with them, enable children to empathise with the characters and thus more easily identify and express their own emotions. At the same time, illustrations guide children in recognising universal external markers of emotions, visible in facial expressions and body language. Using selected picture books, with a particular focus on the reception of fear, we present lexical features and language activities through which children in preschool and early school age can acquire speech skills and thereby more effectively strengthen their socio-emotional competence.

Keywords: picture book reading, speech development, vocabulary, emotions, fear

Andrea Vučetić Hruška

Ekonomska škola Požega

andrea.vucetic2@gmail.com

Didaktička funkcija likova pomagača u bajkama Balinta Vujkova

Sažetak

Iako je objavio i autorska djela, Balint Vujkov (1912. – 1987.) vjerojatno je poznatiji kao sakupljač i zapisivač narodnoga blaga, odnosno pripovijetki, basni i bajki bunjevačkih, vojvođanskih i drugih Hrvata. Cilj je ovoga rada istražiti didaktičku funkciju likova pomagača u njegovim bajkama, zapisanima na štokavskoj ikavici. Pritom se analizi pristupa interdisciplinarno jer narodne bajke nisu samo jezični artefakti nego su i duboko ukorijenjene u kulturu i društvene vrijednosti nekoga naroda. Rad se temelji na hipotezi da pomagači, pored svoje primarne funkcije dovođenja protagonista do cilja, imaju i didaktičku funkciju, što je u skladu s težnjama hrvatske dječje književnosti od ranije, iz 19. stoljeća. Metodologija istraživanja uključuje filološku analizu tekstova te etnološki i antropološki pristup kako bi se razumio način na koji su se društvene norme i vrijednosti prenosile kroz usmenu tradiciju. Također, poseban je naglasak na specifičnom lokalnom korpusu koji odražava jedinstveni jezični i kulturni identitet. Rad će pokazati da pomagači ne podučavaju protagoniste na izravan i eksplicitan način, nego to čine implicitno, suočavanjem s preprekama i donošenjem odluka čime im pomažu u osobnom rastu. Prema tome, pomagači su zapravo nositelji tradicionalne pedagogije, koja se prenosila s generacije na generaciju, dokazujući važnost nematerijalne kulturne baštine u oblikovanju karaktera i ponašanja.

Ključne riječi: Balint Vujkov, bajke, pomagači, didaktična funkcija

Didactic Function of Helpers in Balint Vujkov's Fairy Tales

Abstract

Although he published original works, Balint Vujkov (1912–1987) is probably better known as a collector and recorder of folk heritage, specifically the tales, fables and fairy tales of the Bunjevci, Vojvodina Croats and other Croatian communities. The aim of this paper is to explore the didactic function of helpers in his fairy tales, which were recorded in Shtokavian Ikavian. This analysis is approached interdisciplinarily, as folk tales are not merely linguistic artefacts but are also deeply rooted in the culture and social values of a community. The paper is based on the hypothesis that, in addition to their primary function of helping the protagonist reach a goal, helpers also have a didactic function, which is consistent with the tendencies of Croatian children's literature from an earlier period, namely the 19th century. The research methodology includes a philological analysis of the texts and an ethnological and anthropological approach to understanding how social norms and values were transmitted through oral tradition. Furthermore, special emphasis is placed on the specific local corpus, which reflects a unique linguistic and cultural identity. The paper demonstrates that helpers do not teach protagonists in a direct and explicit manner; rather, they do so implicitly, by confronting them with obstacles and decision-making, thereby assisting in their personal growth. Therefore, helpers are, in essence, bearers of traditional pedagogy, passed down from generation to generation, demonstrating the importance of intangible cultural heritage in the formation of character and behaviour.

Keywords: Balint Vujkov, fairy tales, helpers, didactic function

SPONZORI / SPONSORS

